Leto XXVI. Poštnina plačana v gotovini Postgebühr bar bezahlt Ljubljana, 12. oktobra 1944 Štev. 41

DOMOVINA in KMETSKI LIST

Verwaltung und Schriftleitung • Uprava in uredništvo: Puccinijeva 5 — Tel. 31-22—31-26 — Erscheint wöchentlich • Izhaja vsak teden

Festbezugspreis jährlich • Naročnina letno Lir 24 — Einzelverkaufspreis • Posamezna številka Cent. 80.

Krik mučencev iz Jelendola

Večno nanovo se odpirajo rane, ki jih je komunistična roka zadala slovenskemu ljudstvu na Dolenjskem lani po badoljevskem razsulu. Posebno velika in skeleča rana se je odprla pretekli teden, ko so vpričo posebne komisije iz Ljubljane izkopali v gozdovih v Jelendolu nedaleč od Ribnice trupla 119 Slovencev in Slovenk, ki so jih tam komunisti umorili lani v nočeh 15. in 22. oktobra. Že sama dejstva, ki jih stvarno navaja zapisnik komisije, so pretresljiva in grozotna. Naravnost v srca pa so rezali prizori, ki so se vrstili ob izkopu in svečanem pogrebu teh nesrečnih žrtev.

Kot vzrok smrti vseh žrtev, tako pravi uradni zapisnik, sta zdravnika ugotovila ustrelitev po pretežni večini v glavo. Trupla so bila razpoznana po oblekah, odnosno po perilu, po predmetih, najdenih v oblekah, ali po zobovju. Zanesljivo spoznanih je bilo 47 trupel. Storjeno pa je bilo vse, da se po fotografijah, ostankih obleke in drugih znakih še naknadno ugotovi, kdo in kaj so bile nepoznane žrtve. Tam okrog Jelendola in še marsikod po dolenjskih in kočevskih gozdovih je zemlja kar posejana z grobovi nesrečnih žrtev komunizma. Le redki so ušli strašni usodi. Eden izmed njih, ki je preživel te strahote in krvaveč ušel iz groba samega, pripoveduje: »Zvezane so nas pripeljali s tovornimi avtomobili v skupinah po desetero skupaj. Ko so nas razložili, je vsakega prijel poseben stražar z brzostrelko. Pregledali so nam zvezane roke in nas odgnali do groba. Tu, pred grobom, so vsakega posebej še tesno povezali s tanko žico preko gležnjev, nakar so vsakega posebej ustrelili, da je padal sam v grob. Iz tega, da so nam tik pred grobom še povezali noge, je razvidno, da jim ni bilo toliko do tega, da nas res postrelé, marveč jim je bilo glavno to, da jim ne moremo uiti, pa če bi nas tudi žive zakopali. In tako mnoge žrtve, ki so padle v grob, res še niso bile mrtve. V smrtnem boju so se zvijale in grabile po sotrpinih. Stražar je oddal še rafal iz brzostrelke preko nakopičenih trupel, nakar so grob zagrnili z zemljo.«

S to pretresljivo izpovedjo je opisana usoda ne samo nesrečnih žrtev, ki so bile umorjene v Jelendolu, marveč še neštetih drugih, ki so padli pred letom dni na Dolenjskem in drugod. Kdo bi mogel opisati obup in smrtne vzklike nedolžnih žrtev, družinskih očetov, mladih mož, fantov, žena in deklet, ki so povezani z žico nemočni stali pred izkopanimi grobovi in pred naperjenimi brzostrelkami rdečih rabljev! A ko bi jih vsaj nagla smrt bilá odrešila smrtne groze! Ne, po legi mnogih žrtev je bilo prepoznati, da so se pod plitko plastjo zemlje še borile s smrtjo in prestale nepopisne muke, preden se je iz njihovih prestreljenih prsi izvil poslednji izdihljaj. Pa še več! Zločinci so grobove posadili z mladimi smrečicami, da bi tako zakrili svoje grozotne zločine. Toda Večna pravica zahteva, da pridejo vnebovpijoči zločini na dan, zato so smrečice na grobovih ovenele in se posušile ter tako še bolj zanesljivo pokazale, kje so grobovi.

Svojci in drugi prebivalci, ki so prihiteli k izkopu in svečanemu pogrebu v Ribnici, so stali togi in presunjeni od nepopisne bolesti. Solze in vzdihi že niso mogli več dovolj izražati skeleče bolečine, ki je vse prisotne prevzemala ob tako žalostnem opravilu. Njihova globoka ganjenost in njihova prisrčna počastitev pokojnih z neštetimi venci, žalnimi zastavami, svečkami in plamenicami sta pričevali, da nemi krik žrtev iz Jelendola in iz vseh drugih dolenjskih gozdov prebuja naše ljudstvo k skrajnemu odporu proti krvavemu boljševizmu. Da, proti boljševizmu, kajti tudi slovenske žrtve so padale in padajo na povelje iz Moskve. Vse tam od mračnega oktobra 1917., ko se je v Rusiji začel krvavi ples, se vrstijo neprestani pokolji, kjerkoli se boljševizem polasti oblasti. Poplava pomorov sledi boljševizmu, kjerkoli prodira v Evropo. Zato tudi žrtve iz Jelendola vpijó evropskim narodom v usodni uri: »Samo v borbi proti boljševizmu je vaša rešitev!«

Žrtve strašnega pomora na zadnji poti

K pokopu nesrečnih žrtev je bila pozvana posebna uradna komisija, kateri so se pridružili tudi predstavniki naših najvidnejših ustanov in poročevalci. Prišli so mnogi svojci in sorodniki umorjenih žrtev. Komisija se je v torek 3. oktobra zjutraj z avtobusom odpeljala na kraj umorov po isti poti, po kateri so pred letom vlačili zvezane žrtve. Od vasi Rakitnice je komisija šla peš skozi gozdove in prišla po gozdni stezi do grobišč, oddaljenih nekaj nad sto metrov od ceste.

Izkopovanje se je pričelo

Domobranci so prijeli za lopate, in začeli odkopavati. Kopači so prekopali komaj 35 cm, ko je že pogledala iz zemlje zogjenela noga. Kmalu so odkopali prvo žrtev. Pogled je bil grozoten. Dva kopača sta prijela truplo pod pazduho, tretji ga je držal čez pas in preko nog. Kopači so truplo previdno dvignili in ga položili v krsto, nakar so jo odnesli nekaj metrov stran na gozdno jaso, kjer je delovala komisija z zapisnikarji. Prva žrtev ni mogla biti spoznana. Zdravniki so ugotovili, kam je bila žrtev zadeta, truplo so zmerili, natančno popisali in fotografirali. Zdaj se je delo razvijalo hitreje. Že drugo truplo so svojci spoznali. Bil je Kastelic Jože iz Kisovca. Svojci so zajokali, vsi drugi so drgetaje pričakovali, kaj bo razkrilo naslednje odkopavanje. Kmalu je bilo odkrito celotno grobišče. Po raznih znakih so mnoge žrtve spoznali. Prizori so bili pretresljivi. Trupla so ležala drugo nad drugim. V legi in neredu se je videlo, da so to žrtve strašnega početja. Trupla so bila preko gležnjev povezana s telefonsko žico. Bilo je očitno, da so žrtve strahotno trpele v smrtni grozi.

Pri drugem grobu že zmanjkuje krst

Medtem ko so polagali trupla iz prvega groba v krste, so že pričeli tudi odkopavati vrhnjo plast drugega grobišča nedaleč od tam. Tu so spoznali več ljudi kakor so pričakovali. Srca so pretresali žalostni vzkliki svojcev, ki so razpoznavali očete, može, brate in sinove po najrazličnejših znakih, po svetinjicah, molitvenikih, oblačilu ali po zobovju. V prvem grobu je bilo 38 moških, od katerih so jih precejšnje število spoznali. Vsi ti so padli v noči na 23. oktobra lanskega leta. Streljali so jih od 8. zvečer do 3. zjutraj.

Tretji grob so hoteli morilci zakriti

Drugi grob je bil blizu poldneva tudi že izkopan in se je takoj videlo, da bo žrtev več kakor so pričakovali. Bati se je bilo, da bo zmanjkalo krst, zato so začeli kmalu popoldne devati po dva neznanca v skupno krsto. Sorodniki so polagali v krste nabožne podobice in kropili trupla z blagoslovljeno vodo, ki so jo prinesli s seboj. Prav posebno je bil ganljiv pogled na mater, ki je prinesla blazinico, da bi sin vsaj v grobu imel prestreljeno glavo na mehkem. Tudi v drugem grobišču so bila trupla povezana, nekatera celo po dvoje ali troje skupaj. Ob 3. popoldne je bilo izkopavanje iz drugega grobišča končano. Skupno je bilo izkopanih 35 moških trupel in 2 ženski. Le nekatere izmed njih so spoznali.

Takoj nato so pričeli odkopavati tretje grobišče, ki je bilo posajeno s smrečicami, očividno zato, da bi grob zakrile. Toda smrečje se je osušilo in tako je bilo grobišče še posebno vidno.

Žrtve na zadnji poti iz Jelendola v Ribnico

Pogled na mogočni mrtvaški oder pred ribniško cerkvijo

Kmalu so prinesli iz jame prvo truplo. Ko so nadalje kopali, so našli trupla v tej jami zelo razpadla, da se ni dalo ugotoviti, ali so bila zvezana ali ne. Bila so oblečena delno civilno, delno vojaško, v splošnem pa so itak bila brez vrhnje obleke. Poslednje truplo so izkopali okrog 15. ure in kmalu nato je bila žalostna naloga zaključena. Iz tretjega groba so izkopali 25 trupel, med njimi neko žensko. V vseh teh najdenih grobiščih je bilo torej izkopanih 119 trupel, ki so jih položili v 104 krste.

Zmagoslavna pot mrtvih v Ribnico

Vse krste so naložili na vozove in jih odpeljali v Rakitnico. Odtod se je jel počasi premikati veličasten pogreb proti Ribnici. Kamen bi moral imeti v prsih, kogar ne bi bil ganil ta žalni sprevod. Kdor ga je videl, kako je ljudstvo prihitelo k pogrebu, kako so vsi od odraslih do komaj shodivših otrok prinašali iz hiš vence in cvetje ter se uvrščali v sprevod, ta je nabral mnogo nove vere, da plemenito čuvstvovanje med našim dolenjskim ljudstvom še ni umrlo. Množice žena, čeket in otrok so prinesle nešteto vencev in šopkov v Dolenjo vas, ki je pripravila padlim žrtvam mogočen sprejem. Vsepovsod so zvonili zvonovi, ko se je sprevod pomikal dalje. Že je nastopal mrak, a ob krstah je počasi rasla vrsta nosilcev plamenic. Po vaseh so na oknih gorele sveče, ljudje so svetili z baklami in se venomer pridruževali sprevodu, ki je v vsej svoji tragični veličini postajal zmagovit. V Ribnico je prišel šele po 18. uri, ko je bila že trda tema.

Pri znamenju pred Ribnico so čakali tržani z venci in šopki. Štirje duhovniki so opravili molitve. Izpregovoril je župan Škrabec, zahvalil se mu je nadporočnik Lenščak. Vse vozove so nato prepeljali h cerkvi, da bodo žrtve tu pričakale naslednjega dne, ki je bil priča pretresljivega in veličastnega pogreba, kakršnega Ribnica še ni doživela.

V skupnem grobu na ribniškem pokopališču

Veličastno počaščenje mučeništva

Na velikem mrtvaškem odru so počivale krste v štirih vrstah. Ob 8. zjutraj, ko je bilo zbrana množica s predstavniki, je ribniški dekan Demšar opravil v farni cerkvi slovesni requiem. Ves ta čas so prihajala še odposlanstva dolenjskega ljudstva, ki so prinašala vence. Na obeh straneh odra so visele zastave, pod križem pa je stal krasen venec g. prezidenta Rupnika. Poleg mladine z zastavo, častnega domobranskega voda z zastavo in častne domobranske straže se je kmalu pridružil počaščenju še častni vod nemške oborožene sile. Pogled na svečano prizorišče je bil v resnici osvajajoč.

Ljubljanski kanonik dr. Kraljič je kot škofov odposlanec opravil z 11 duhovniki pogrebne molitve. Njegov pretresljivi nagovor je globoko ganil množico in je našel posebno globok odmev, ko je govornik zaključil: »Najbolj boli, da so bile te nesrečne žrtve pobite od ljudi, ki trdijo o sebi, da so tudi Slovenci. Trupla teh mučencev nam morajo biti luč v nadaljnje življenje!« Nato se je mučencem poklonil načelnik dr. Ludovik Puš v imenu Pokrajinske uprave. »Junaki! Padli ste, a boj še ni dobojevan!« je vzkliknil govornik. »Pri Očetu v nebesih ste prejeli krono zmage, ovito s palmo mučeništva. Prosite za svoj narod, za katerega ste dali svojo srčno kri, da bo enoten v borbi zoper satana, ki se je odel v plašč komunizma. Pomagajte nam v boju zoper temo in zlo, da vaše začeto delo dovršimo do konca! Pri vaši mučeniški krvi prisegamo, da bo to delo opravljeno!« — Do solz je vse prisotne ganila pesem »Vigred se povrne«.

Razvil se je žalni sprevod na pokopališče v Hrovači. Na 12 vozeh so peljali 77 krst, v katerih je bilo 92 mučencev. Ostale krste so počakale na katafalku, ker so jih svojci želeli prepeljati v domače vasi. Na pokopališču so bili ob grobu žrtev iz Grčaric pripravljeni trije novi dolgi grobovi. Voz za vozom je prihajal do grobov, domobranci so jemali krste z voz in jih spuščali v globino. Polagali so jih v dve vrsti drugo nad drugo, neznance posebej, ostale po občinah, da jih bodo domači kdaj pozneje laže prepeljali domov. Po žalnih molitvah je spregovoril zastopnik ribniške mladine Andoljšek, ki se je spominjal križevega pota žrtev s Turjaka, Kočevja, Grčaric, Jelendola, Travne gore in drugod. Nadporočnik Dušan Lenščak je položil krasen venec kot zadnji pozdrav prezidenta generala Rupnika. Poročnik Nidas je položil velik venec v imenu nemške vojske z besedami, da so ti mrtvi v izpodbudo za nadaljevanje borbe, dokler njih smrt ne bo maščevana. Okoli poldne so bile pogrebne slovesnosti končane. Še dolgo so ostali sorodniki ob grobovih in se dušili v tihem joku.

Vrnitev v domače kraje

Že takoj popoldne so začeli še preostale krste v Ribnici nalagati na vozove. Sami težki dvovprežni lestvaki so potem krenili iz Ribnice na več strani. Že v četrtek so mnogi srečno prepeljali krste na domača pokopališča. Nekaj pogrebov je bilo še v petek in soboto. Na Igu, v Škofljici, na Grosupljem, v Dobrem polju, v Velikih Poljanah, v Velikih Laščah in v Škrlavici so našli svoj večni pokoj mučenci iz Jelendola. V soboto popoldne pa je tudi Ljubljana izkazala zadnjo čast trem jelendolskim žrtvam, ki so našle počitek pri Sv. Križu, da bodo njih grobovi v osrčju slovenske zemlje trajen spomin in opomin na mučeništvo v sedanji vojni.

PREGLED VOJNIH DOGODKOV

Führerjev glavni stan, 9. okt. DNB. Vrhovno poveljništvo oboroženih sil objavlja:

Sovražnikovi napadi na zapadnem bojišču so se včeraj razširili na nadaljnje odseke. Pri nadaljevanju krajevnih spopadov ob belgijsko-nizozemski meji in v srednji Nizozemski se nadaljuje bitka na področju Geilenkirchen-Stolberg z naraščajočo ogorčenostjo. Žilav odpor in siloviti protinapadi naših divizij so po najtežjih bojih ustavili sovražnikove oklopniške oddelke, ki so hoteli ob obeh straneh obkoliti Aachen.

Za izboklino bojne črte severnovzhodno od Nancyja, ki ga sovražnik od včeraj močno napada, so se razvneli siloviti boji, ki se nadaljujejo neizpremenjeno tudi ob obeh straneh Remiremonta z ameriškimi in francoskimi pehotnimi ter oklopniškimi silami.

Dunkerque je bil zopet pod močnim sovražnikovim ognjem. Izjalovili so se sovražnikovi napadi pred St. Nazairom, Lorientom in v prednjih črtah La Rochelle.

Varovalna vozila vojne mornarice so potopila pred nizozemsko obalo britanski brzi čoln. Pri nadaljnjih borbah smo izgubili eno lastno vozilo.

Motilni ogenj »V1« na London se nadaljuje.

V srednji Italiji so dosegle naše čete, ki se bijejo že več dni južno od Bologne v najtežjih bojih, znova velik obrambni uspeh. Sovražniku se je sicer posrečilo, da je ponekod z velikimi izgubami vdri v naše prednje črte, vendar smo ga s takojšnjimi protinapadi vrgli nazaj ali ustavili.

Tudi ob jadranski obali se težki boji nadaljujejo ter se premeščajo bolj v gorovje zapadno od obale.

V Banatu in Srbiji južno od Dunava so žilav odpor naših čet in protinapadi svežih rezerv ustavili sovražnikovo napredovanje.

Na bojišču zapadno od Zaječarja so uničili planinski lovci dva sovjetska bataljona, ki sta vdrla v njihove postojanke. Pred sovražnikom, ki napada na južnem Madžarskem na široki črti, se branijo nemške in madžarske čete v predmostjih ob Tisi. Pri napadih proti severu so prodrle sovjetske čete preko Hitrega Körösa vse do debreczenskega področja. Lastni protinapadi dobro napredujejo. Doslej smo uničili 25 oklopnikov.

Nemška bojna letala so z dobrim uspehom napadala sovražnikove napadalne konice in boljševiški oskrbovalni promet.

Na cestah preko prelazov na Gozdnatih Karpatih so nemške in madžarske čete deloma s protinapadom odbile boljševiške napade.

Boljševiki so brezuspešno napadli s svojih predmostij ob Visli južnozapadno od Varke in severno od Seroca. V bitki med Memlom in Vento se naše čete žilavo bore z močnim sovražnikom. V brezuspešnih napadih proti predmostju pri Rigi severno od Dvine je izgubil sovražnik 25 oklopnikov.

Na Oeslu smo kljub močnemu sovražnikovemu pritisku držali polotok Sworbe.

Na Finskem so se odmaknile naše čete s področja pri Torniju proti severu. Na črti oporišč ob finsko-sovjetski meji južnozapadno od Murmanska smo ustavili močne sovražnikove napade, o katerih smo javili včeraj.

Bojna letala so kljub slabemu vremenu posegla v boje na zemlji. Spremljajoči lovci so sestrelili brez lastnih izgub 14 sovjetskih letal.

Angloameričani so z nizkimi napadi nadaljevali svoj teror proti civilnemu prebivalstvu zapadnega in južnozapadnega nemškega prostora. Z bombami in krovnim orožjem so napadali predvsem kraje in osebne vlake. Zbili smo 12 lovskih bombnikov.

Kadar Churchill napoveduje...

Ne samo pri nas, tudi drugod ugibajo ljudje marsikaj o koncu vojne. Marsikdo se je zresnil, kajti še vse dosedanje napovedi so se razblinile v nič. Posebno zanimivo je, da so se s svojimi napovedmi urezali taki vodilni državniki, kakršen je ministrski predsednik Churchill. Že lani je napovedal velike in usodne dogodke, ko bo »listje odpadlo«. Letos je kmalu po pričetku invazije napovedal, da bodo angleški vojaki za Božič že doma. Ko pa se je nedavno vrnil iz Quebeca, kjer sta z ameriškim prezidentom Rooseveltom temeljito pretresla svetovni položaj, je moral v angleškem parlamentu priznati, da stvari nikakor ne stoje tako rožnato, da bi lahko že v kratkem upali na mir. To, kar je angleški premier moral šele zdaj priznati, vedo v Nemčiji že dolgo. Vojska se je resda približala nemškim mejam. Toda sovražniki so tu trčili na odpor, kakršnega niso pričakovali. Vsako ped zemlje si morajo priboriti z velikimi žrtvami krvi in materijala. Totalna mobilizacija nemških sil je že pokazala moč nemškega naroda, ki pa se bo v nadaljnjem razvoju dogodkov še stopnjevala. Vsepovsod se kaže širokopoteznost in železna odpornost.

Prizori in doživljaji ob zlomu v Rumuniji

Nemški dopisnik Edwin Konnerth, ki se mu je posrečilo, da se je na pustolovski način prebil iz Bukarešte v Nemčijo, je podal v listu »Donau Zeitung« izčrpno poročilo o razmerah v Bukarešti in posebno v mestu Sibinju. Konnerth je zapustil Bukarešto dva dni po vkorakanju sovjetskih čet ter je doživel nato tudi v Sibinju prehod sovjetskih oklopnikov in motoriziranih kolon. Kot očividec poroča o dogodkih v Rumuniji naslednje:

Ko so 23. avgusta ponoči demonstranti na cestah razbijali okna, brezmiselno streljali v zrak in ko sem slišal, da me išče rumunska policija, sem šel v nemško poslaništvo. Devet dni po kraljevem puču sem zbežal, potem ko sem podkupil s 120.000 leji nadporočnika rumunske straže. V teh dneh sem videl, kako so oborožili bukareštanske žide kot pomožno policijo s pištolami in puškami. Videl sem tudi oborožene otroke, ki so brezmiselno streljali okrog sebe. Ko sem se vozil s svojim avtom skozi Bukarešto, sem videl oplenjene trgovine.

Ko sem bil na poslaništvu, so vkorakale sovjetske čete. Že na dan vkorakanja sovjetskih čet se je dvignila v Bukarešti cena za kruh od 38 na 2000 lejev. Večina prebivalstva se je v brezmejnem strahu skrivala. Mnogi so zbežali iz mesta, da bi se izognili nemirom. Na cestah, ki vodijo iz Bukarešte proti severu, sem srečal na begu številne Bukareštance, večinoma na vozovih, ki so bili natovorjeni z najnujnejšo opremo. Gostilne v Bukarešti so bile prenapolnjene s sovjetskimi vojaki, ki so pili, ne da bi plačali. Okrog poldneva ni bilo videti na bukareštanskih cestah razen Sovjetov skoraj nobenega človeka.

S svojim avtomobilom sem se peljal iz Bukarešte v Sibinj. Razen 120.000 lejev, s katerimi sem podkupil poveljnika straže, sem potrošil še velike vsote za podkupovanje rumunskih straž. V Sibinju je bilo še mirno. Rumunska oblasti so se zadržale dostojno nasproti Nemcem. Ko pa so 7. septembra vozile skozi Sibinj ves dan sovjetske motorizirane edinice in kjer je ostala tudi majhna posadka, se je slika popolnoma izpremenila.

Rumunska drhal se je pojavila na cestah. Po mestu so hodili zločinci, ki so jih bili izpustili iz ječ. Ti zločinci v popolnoma raztrganih oblekah in z gladko obritimi glavami so vodili z rdečo zastavo prvi pohod demonstrantov, ki so korakali skozi mesto, medtem ko se je večina prebivalstva skrivala v svojih hišah.

Sovjeti so ustavljali na cestah vsako rumunsko vozilo ter ga takoj brez odškodnine zaplenili. Vojaki so v Sibinju prvi pričeli ropati trgovine z zlatnino. Na ure so posebno divji. Vsak vojak, ki se mu je zdelo, je odvzel mimoidočemu uro. Videl sem vojaka, ki je imel na roki tri zapestne ure. Zvečer so hodili po mestu okrog pijani vojaki. V trgovinah so jemali, kar so hoteli. Nihče ni vprašal za ceno. Če je bil ravno pri volji, je položil tja kakršen koli bankovec.

Sovjetske kontrole na cestah izven mesta so zahtevale od vsakega dokumente. Kdor je pokazal rumunske vojaške papirje, so mu jih takoj raztrgali. Očividno so imele sovjetske čete nalog uničiti vse rumunske vojaške dokumente. Sovjetski vojaki so tudi v rumunskih vojašnicah uničili vse uradne listine.

***

Strašen nauk Varšave

Poljsko glavno mesto Varšava je bilo zadnje tedne prizorišče velike žalotne igre. Od »zaveznikov« nahujskani so se nekateri oddelki Poljakov pod vodstvom Bora-Komarovskega dvignili k vstaji. Nemška vojska je najodločneje nastopila. Boji so se pričeli v torek 1. avgusta ob 17. popoldne. Razvili so se izredno krvavi pouličnі spopadi. Vrstile so se borbe od hiše do hiše in nazadnje po podzemskih kanalih. Poljaki so imeli grozne izgube. Venomer so upali na angleško in sovjetsko pomoč, a ostali so neprestano na cedilu. Tako so nesmiselno krvaveli in žrtvovali svojo prestolnico. Kajti Nemci so strli trdovraten poljski odpor z uporabo najmodernejših sredstev za pouličnе boje, z izbranimi oddelki vojske in policije, z letali in s težkimi topovi.

Preostanki in ruševine Varšave so od 5. oktobra popolnoma v rokah nemških bataljonov. Oddelki poljskih upornikov so prešli v nemško vojno ujetništvo. Za varšavske begunce je bilo takoj poskrbljeno. 350.000 poljskih mož, žena in otrok iz Varšave je po celih tednih pregnanstva v temnih kleteh, kanalih, bunkerjih in razvalinah hiš našlo varno zavetje v svetlih dvoranah nekega velikega nemškega podjetja. Poskrbljeno je tudi za zdravniško pomoč poljskih beguncev. V »Domovini« smo že pred tedni opozorili na strašni varšavski zgled, ki je najpomembnejše svarilo vsakomur, kdor računa na oborožen upor proti nemški oblasti. Varšava je v razvalinah, propadlo je četrt milijona prebivalcev, ostalo prebivalstvo pa se je znašlo v bedi in je navezano zgolj na nemško pomoč.

***

O stanju na bojiščih in v domovini

je minister dr. Goebbels objavil pretekli teden pregledno poročilo. Količine vojakov, ki jih je zahtevala nemška vojska za nove divizije, je točno dobila ter jih bo istotako dobivala v naslednjih mesecih. Delovnih sil je ogromno na razpolago. Sovražniki bi radi izsilili hitro zmago, Nemci pa hočejo z vsemi sredstvi takšno zmago preprečiti in jim sploh odvzeti izglede v zmago. To je mogoče, ker se borijo na mejah Nemčije in često v mnogo ugodnejših pogojih kakor prej, ko je bilo bojišče daleč stran v sovražni deželi ter je bila oskrba izpostavljena neprestanim napadom. Uporaba novega nemškega orožja je velika, čeprav ne edina nada. Kar je bilo med zavezništvom šibkega, je odpadlo. Nemški narod se zdaj bori strnjeno in ne bo za nobeno ceno podlegel boljševizmu. Danes ni razlike, ali se narodi predajajo Sovjetom ali Angloameričanom. Kdor položi orožje, zapade naposled boljševizmu. Nemški narod predstavlja novo revolucionarno državo. Sovražniki se bore za zmedo, on pa za nov stvarni red. Zato ne dvomi, da bo zmagal.

Pesa — izredno koristna

Skoraj soglasno so priporočali in še priporočajo kmetijski strokovnjaki, naj pese ne obiramo in tudi pesnega listja ne uporabljajmo za krmljenje svinj. Uspehi te propagande so pa vendarle malenkostni. Naše gospodinje obirajo peso z nezmanjšano vnemo, nekatere bolj, druge manj.

Res je, da se s kuhanjem redilnost in tečnost pesnega listja zelo, zelo zmanjša. Tudi je res, da svinje prav velike množine svežega pesnega listja ne prenesejo brez škode. Z druge strani pa je zopet resnica, da je surovo pesno listje redilno in vsebuje polovico več beljakovin ko pesa, to je korenina sama. Dočim vsebuje pesa povprečno le 0.7% beljakovin, je v pesnem listju 1.2%.

Posebni redilnosti bo torej med drugim pripisovati, da se naše gospodinje držijo stare šege in obirajo peso. Tudi novejši znanstveni in primerjalni poizkusi so pokazali, da dobimo z njive, posejane s peso, več redilnih snovi, če peso v dobi dozorevanja ali 1 do 2 tedna pred dozorevanjem zmerno obiramo, kakor pa, če se listja sploh ne dotaknemo in pese ne obiramo.

Redilna vrednost pesnega listja je danes v naprednejših pokrajinah že tako upoštevana, da presojajo uporabnost kake pesne vrste tudi po tem, kolikšen je njen pridelek listja. Gre pri tem seveda le za listje, ki ga dobimo ob spravljanju pese, kajti močnejše obiranje pred dozoritvijo celotnemu pridelku pese naravnost škoduje.

Marsikateri živinorejec je že preizkusil, da dajejo jeseni krave, čim zmanjka detaljnih in grašičnih krmskih mešanic, nezmanjšano količino mleka, ko začne pokladati surovo pesno listje. Žal, da pri pokladanju tega krmila čestokrat ne poznajo meje in mere ter silijo živini preveč in preobilo pesnega listja, ki je vrhu tega še morebiti onesnaženo s prstjo ali blatom. Ob obilici pridelka hočemo čestokrat listje izrabiti na ta način, da ves pridelek skušamo v najkrajšem času pokrmiti. Posledica krmljenja s preveliko množino s prstjo onesnaženega pesnega listja je potem driska in napihovanje, če že ne kaj hujšega.

Odvišni pridelek pesnega listja skušajmo zaradi tega shraniti v polni sočni redilnosti za zimo na ta način, da sveže listje okisamo v silosu

Sreča je skopa lepotica, ki nič ne podari, ampak samo posodi.

France Ločnar: 2

V senci planin

Ljudska povest iz Bohinja

»Kar primiva ga, nekako ga bova že spravila v sobo,« je dejal krčmar in se pripravil. Odločno sta ga prijela vsak na eni strani pod pazduho in potegnila izza mize. Že so se vsi trije opotekali in je kazalo, da bodo padli, kajti tujec je bil orjak, Urša pa bolj majhna, debela ženica. Naposled se je tujec le obdržal na nogah in kar podzavestno stopal med njima. Ko sta ga posadila na posteljo, je za trenutek odprl oči in pogledal po postelji: nato se je kar sam zleknil po nji in trdno zaspal.

»Zakaj si mu odprl?« je možu očitala žena in si popravljala razmršene lase. Mož ji je šepetaje odvrnil: »Daj lačnim jesti, pomoči potrebnim pa pomoči, vodo lahko vsak sam dobi. Tako mi je dejala moja pokojna mati,« je odgovoril z nasmehom in se takoj zopet zresnil.

»Rekla sem ti že, da si še vedno vse prav odredil.« Nagnila se je k možu in mu pošepetala v uho: »Jože, kakor sodim, ima tujec dosti denarja — dobro pazi nanj ...«

»Urša, morda mi še ti ne zaupaš?« se je ujezil mož.

»No, saj ne mislim nič slabega; ne smeš me nápak razumeti,« se je opravičila. »Kolikokrat sem ti že dejal, da malce manj govoriči!« jo je zavrnil mož.

»No, Jože, saj je vse v redu. Ti pojdi na mojo posteljo in še malo podremaj, jaz pa bom ostala pri tem gospodu, če bi si kaj poželel,« je rekla in sedla na stol.

»Ne, Urša, ti kar pojdi dremat! Jaz ostanem pri njem!«

»Prav tako,« je pristala žena, ker je le predobro poznala moževo odločnost. »Pa bodi ti poleg tega nesrečnega moža, jaz pa pojdem v hlev. Čim prej postorim svoje delo, tem bolje bo. Preden vzide sonce, bo nemara že mrtev; potem bi bilo z mojim delom pri kraju. Ako bi se mu stanje poslabšalo, me pa takoj pokliči! Si razumel? Da pojdem po župnika.«

Krčmar ji ni odgovoril. Stal je ob postelji in se zamislil v tujčevo usodo.

Urša je šla v hlev in položila živini še sveže trave. Tudi v konjski hlev je šla pogledat tujčevega konja. Takoj ko je precenila konjiča, je šla k oknu in opazovala moža, kaj počenja poleg tujca. Dokaj časa je opazovala. A ko je videla, da se mož ne premakne s svojega sedeža in da je zamišljen, je šla nazaj v hlev in pričela molzti.

2.

Tujec je spal dve uri in pol. Grlo mu je postalo suho; žejalo ga je. Sanjalo se mu je, da se je nekje sklanjal preko ruše v žuboreč studenček, a vode ni mogel doseči. Za seboj je zaslišal tiho šumenje. Ozrl se je in zagledal poleg sebe koščeni obraz starke.

»Vstani sinko, ne muči se! Tu imaš vode, pij!« mu je dejala.

»Kako ste dobri, mamica! ... Pil sem po mestih vse vrste pijač, toda čutim, da mi še nobena ni tako blažilno teknila kakor mi bo ta iz vaših rok ...« ji je odvrnil in mislil prijeti za glinasti vrč, katerega mu je prožila starka.

Tisti trenutek se je predramil, namesto vrča je prijel za krčmarjevo roko.

Krčmar pa ni vedel, da se tujcu sanja, ko je opazoval njegove gibe in pridušeno, nerazločno ihtenje. Zaskrbelo ga je, ker je bilo videti na bledem tujčevem obrazu, da trpi.

»Kako mu neki utrpinje srce?« je pomislil in mu otipal žilo na roki. Ko ga je tujec prijel za roko in odprl oči, je bil krčmar presenečen nad tako naglim prebujenjem.

»Oprostite, kje pa sem?« je vprašal tujec pri polni zavesti, a z blodnim pogledom.

»Pri dobrih ljudeh,« je odvrnil; a ko je opazil, da se tujec nezaupljivo ozira po sobi, je pripomnil: »Pod mojim varstvom ste! Jaz vam za vse odgovarjam!«

»Hvala vam — zdaj se že malo spominjam,« je dejal tujec in zopet zatisnil oči, ker ga je slepila luč.

Krčmar se je globoko oddahnil, ker se je tujec zopet zavedel. Hitro je šel v kuhinjo in podnetil ogenj. Pristavil je mleko in ga dokaj kmalu prinesel gostu.

»Gospod, tu je vaše gorko mleko!«

»Ali ga nisem — kako bi dejal — davi popil?« je vprašal tujec, ker se je pač dobro spominjal, da je naročil mleko.

»Ne,« je odvrnil krčmar. »Tedaj, ko sem vam ga prinesel, ste bili — ne vem, kako bi dejal ...«

»No, naj bo že tako ali tako, zdaj ga bom pil,« mu je segel v besedo in hlastno prijel za lonček.

Čeprav je bilo mleko zelo vroče, ga je popil v dušku.

»Tako, dobri krčmar, zdaj pa bo!« Vrnil mu je lonček in vprašal: »Kaj pa moj Rabi, kako se počuti?«

Krčmar je takoj pogodil, da misli na konja.

»Prav dobro se počuti vaš konjiček, malo se je že oddahnil.«

»Skrben gospodar ste!«

»Ne preveč,« se je nasmehnil gostilničar.

»Krčmar, ne znajdem se — v tej sobi še nisem bil. Kako sem prišel sem?« je vprašal gost, ker se mu je v sobi zdelo vse tako tuje.

»V moji sobi ste; na moji postelji. Niste bili zmožni, da bi šli po stopnicah. Z mojo ženo sva vas domala prinesla sem.«

»Tako; zdaj šele se spominjam slehrne podrobnosti — vem, da vam je žal, ker ste mi odprli. Toliko sitnosti imate z menoj ...«

»Saj to je vendar moj poklic, da sprejemam pod streho tujce — sodim vsaj po govorici, da ste tujec.«

— kjer je ta na razpolago — ali pa v primerni podsipnici.

Podsipnico za pesno listje pripravimo enostavno takole: Na dva metra široki ploskvi njive, v bližini doma, denemo čevelj na visoko slame. Nato razprostremo v plasteh dva do tri metre visoko in enakomerno listje, ki ga sproti tlačimo. Nato denemo nekoliko razrezane slame, na vrh še nekoliko nerazrezane dolge slame in nazadnje še čevelj visoko zemlje. Podsipnico potem obtežimo še s kamenjem. Po preteku 6 tednov je listje okisano in uporabno za krmljenje.

Vsekakor bomo okisano listje pokrmili prej kakor pa peso samo, ki se v podsipnici nepokvarjena drži lahko delj časa. Na Gorenjskem shranijo marsikje pesno listje tudi na ta način, da ga posuše v kozolcih ali na kakih plotovih in stenah ob hlevih. Ker pa naložе listje včasih v predebelih plasteh, se rado pokvari. Posušeno listje potem razrežejo in skuhajo. To pa ni dobro.

Boljše ko sušenje je vsekakor kisanje. Ako že pesno listje sušimo, pokrmimo presnega, to je nekuhanega. Redilna vrednost nekuhanega posušenega pesnega listja je polovico večja. S pokladanjem v surovem stanju štedimo tudi na stroških za delo in drva. Važno je tudi, da navajamo živali na uživanje pesnega listja le polagoma ter da pesnega listja ne krmimo samega, marveč le poleg druge suhe zimske krme. Ob obilnejšem pokladanju listja damo živini tudi klajnega apna ali stolčene krede. Vsekakor pa glejmo, da bomo dobili z njive čim snažnejše pesno listje in da bomo pokladali le listje, ki ne bo niti najmanj onesnaženo s prstjo. Zlasti če je jesen deževna, je treba pesno listje dostikrat močno onesnaženo. Takšno listje je treba pred krmljenjem ali pred okisanjem oprati, da s tem preprečimo pri živini razne neljube nevšečnosti v prebavilih in s tem tudi slabšo gospodarsko izrabo in prebavo sicer redilnega pesnega listja.

SLOVENCI - BERITE!

Beseda našega Prezidenta...

22. SEPTEMBER

1943 — 1944

DOKUMENT

SEDANJOSTI!

DOBI SE V VSEH KNJIGARNAH IN ZALOŽBAH

DOMAČE NOVICE

* **Med vodilnimi organizatorji Slovenskih narodnih straž** na Primorskem je major Julij Cesar. 6. t. m. je praznoval 60 letnico in je bil deležen mnogih čestitk. Svetovno vojno je prebil večji del na gališkem bojišču. Pozneje v Jugoslaviji je bil povišan v majorja, vendar je stopil v pokoj zaradi posledic težke rane, ki jo je dobil v vojni. Ko se je pri nas začelo komunistično uničevanje, se je priglasil k domobranstvu in odšel na Primorsko, kjer je pokazal velike organizatorske sposobnosti.

* **Smrt uglednega gospodarja.** V Borovnici je umrl zadet od kapi gostilničar in posestnik g. Anton Drašler. Učakal je 76 let. Bil je na glasu dobrega gospodarja, ki je pridno sodeloval tudi v javnem življenju na korist vse borovniške občine. Preteklo soboto so ga položili k večnemu počitku na domačem pokopališču. Ugledni družini sporočamo tudi naše sožalje.

* **Brezplačne gozdne sadike** bodo oddajali konec oktobra v pokrajinski gozdni drevesnici v Novem mestu gozdnim posestnikom, ki so morali svoje gozdove v letih 1942-43 prisilno posekati. Na razpolago bodo smrekove, jesenove in javorove sadike. Vse so velike in že dobro razvite. Prošnje morajo biti kolkovane s kolkom za štiri lire in predložene na okrajno glavarstvo v Novem mestu najpozneje do 20. t. m.

* **Smrt znanega odvetnika.** Pretekli mesec je umrl v starosti 53 let dr. Emil Stefanovič, bivši odvetnik na Prevaljah. Ko je aprila 1941 odrinil v vojno, je bil pri Šabcu ujet in odveden v ujetništvo, odkoder se je močno bolan po 10 mesecih vrnil domov v Novo mesto. Po dveh mesecih bivanja doma si je malo opomogel, pa je že zopet moral za 7 mesecev v italijansko internacijo. Spričo novih taboriščnih muk je zelo obolel in se vrnil domov strt na telesu in duši. Do konca življenja je vdano prenašal svojo trnjevo pot. Vdovi je zapustil sinčka in hčerko.

* **Smrt dr. Mateja Pretnarja.** Pretekli petek je na ljubljanskem pokopališču legel k večnemu počitku splošno znani odvetnik dr. Matej Pretnar. Bil je kranjskega rodu, a odvetniško pisarno je odprl v Trstu že leta 1892 kot prvi ondotni slovenski advokat. Izven odvetniškega poklica se je pridno trudil tudi za gospodarski razvoj tržaških Slovencev. Ustanovil je vrsto gospodarskih ustanov in narodnih društev. Napisal je tudi mnogo gospodarskih in pravniških člankov. Tako si je v zgodovini našega odvetništva zagotovil trajen spomin.

* **Zlato poroko** sta praznovala v Ljubljani upokojeni tiskarniški faktor Zdenko Valašek in soproga Marija. Po rodu je jubilant Čeh, a že dolga desetletja biva v Ljubljani, kjer si je poleg ugleda v tiskarski stroki pridobil tudi mnogo prijateljev.

* **Podel komunistični zločin v Kranju.** V večernih urah 21. septembra se je na kolesu pripeljal v Kranj Janez Dorfer z Okrogléga, ki je bil tri dni prej odšel k tolovajem v gozdove, kjer je že delj časa njegova hči. Ko je privozil do »Stare pošte«, je v njegovem naročju eksplodiral zavoj v aktovki. Eksplozija je bila tolikšna, da so v bližnjih hišah popokale vse šipe. Dorferja je raznesla tempirana angleška bomba, ki je eksplodirala prej, preden je dospel na določeno mesto. Najbrž je bila namenjena za kak nemški službeni prostor v Kranju. Kakor pa se to često pripeti, tokrat ne bi bili žrtev v Kranju živeči Nemci, marveč domačini, ki bi se prav lahko tedaj nahajali v bližini dogodka samega. Dogodek je vzbudil veliko ogorčenje nad komunisti, ki segajo po takih sredstvih terorja in brezobzirnega pobijanja.

* **Pralne praške in vžigalice** je skrival neki ljubljanski trgovec. Protidraginjska kontrola je pri njem našla 200 kg pralnega praška, po katerem najbolj povprašujejo perice in gospodinje, ter 1800 škatlic italijanskih vžigalic. Trgovec se je izgovarjal, da je imel prašek in vžigalice v zalogi za primer večje stiske. Oblast je zalogo zaplenila, trgovec pa je obsojen na mesec dni zapora in na 5000 lir denarne kazni.

* **Za jesenski čas** sta posebno primerni dve knjigi. Odrasli navdušeno čitajo napeti veliki roman »Divjina cvete«, za doraščajoči rod pa je nadvse primerna mladinska knjiga »Brzonožec in Puščica«, ki jo jemljejo v roke tudi odrasli. Obe knjigi dobite v knjigarnah, po pošti pa ju naročite v upravi »Domovine«, Ljubljana, Narodna tiskarna.

Zatemnitev od 18.30 do 5.30

»Da, tujec sem, a obenem domačin — Srednjevaščan.«

»Gospod, to me malce preseneča — že petinšestdeset let štejem in domačine vse poznam,« je odvrnil krčmar in ga nezaupljivo pogledal.

»No, točnega pač še nič ne vem,« se je nasmehnil tujec.

»Torej imate kako skrivnost?« je radovedno vprašal krčmar.

»Prav velike skrivnosti menda ne bo. Jutri — ah, kako se mi blede...«

»Vem, gospod, počitka še potrebujete,« ga je prekinil krčmar, ker je spoznal, da tujec še ni prišel na red s svojim umom.

»No, prav. Saj se bova še lahko pomenila — samo to vas prosim, da bi lahko ležal vsaj dve uri nemoteno, ker zdaj bom šele zaspal, kakor je prav.«

»Le brez skrbi zaspite, nihče vas ne bo motil,« je zagotovil krčmar in hotel oditi.

»Še za mojega konjiča poskrbite!« je dejal tujec in se obrnil.

»Vse uredim, vse,« je odvrnil krčmar in se poslovil.

Urša je stala za vrati in prisluškovala. Razumela je komaj vsako deseto besedo, zato se je ujezila: »Kaj ne bi tujec še z menoj malo govoril?« Vstopil je, a mož jo je takoj prijel za roko in dejal: »Najin gosti želi, da ti nakrmiš konja, jaz pa da mu ga očistim — čez dve uri odpotuje!«

»Na,« je zazijala žena in šla krmit konja.

Rabi je postal po šesti uri na moč nestrpen. Pričel je grizti jasli in nihče se mu ni smel približati. Sicer ga je krčmar skušal s palico ukrotiti, toda ni mu uspelo. Dal mu je svoje koruze, a konjiček se niti zmenil ni zanjo. Vzpel se je na zadnje noge in pričel rezgetati. Povodec, za katerega je bil privezan, ga je potegnil nazaj. Rabi je pričel zopet grizti in kopitati ob leseno ograjo. Medtem ko je krčmar premišljeval, kako bi ukrotil konja, je Urša že stekla po gospodarja.

Tujec je spal, ko ga je Urša prebudila: »Gospod, vašemu konju se — ne vem, kaj mu je. Bije, grize, in nihče mu ne sme blizu, tudi jaz ne smem do njega, pa še naše koruze ne je.«

Tujec je pač vedel, zakaj Rabi bije in grize, ker je to često počel. Toda samo dotlej, da ga je poklical po imenu. Nasmehnil se je in dejal: »No, le pojdite k mojemu konjiču in mu ukažite: Rabi, miruj! — saj rad uboga.«

Brez besede je zapustila sobo, da ne bi pozabila, kako ji je naročil tujec. »Rabi, miruj! Rabi, miruj!« si je ponavljala, ko je hitela čez dvorišče.

Vzravnala se je in izbočila prsi, ko je stopila v hlev. Jože je še vedno krotil konja, da bi mu ne zgrizel in ne razbil vseh desk. Žena se mu je porogljivo nasmehnila: »Ej, Jože, Jože, pozna se ti, da greš v leta — niti ta konjiček te ne uboga! Ti bom jaz dala moje krilo, ti pa pojdi v kuhinjo in pripravi zajtrk! Konja bom pa že jaz ukrotila.«

Krčmar se je že itak jezil, ker ni mogel umiriti konja, zdaj ga je pa še žena zasmehovala. »Čakaj, klepetulja, se bom pa nad teboj znosil,« si je mislil in pljunil k njej. »Prijel jo je za roko in pričel vleči proti izhodu: »Ti vražja baba, tvoje mesto je v kuhinji ali pa pri kravah; tu nimaš nič iskati!« je hropel, kajti petdesetletna debeluška se mu je z vso silo upirala, a možu ni bila kos.

»O, sveta nebesa, ti si pa pol divjaka,« je domala jokala. Ko sta se prignetla do vrat, je pa Urša zavrla. Z nogami in s prosto roko se je oklenila vrat.

»Jože, pusti me, pa ti nekaj povem!« je prosila. Krčmar je popustil in obstal pred ženo. »Kolikokrat sem te že prosil, da me ne izzivaj ob vsaki priliki.«

Urša, kakor da se ni nič zgodilo, je šla h konju in velela: »Rabi, miruj!«

Kakor da ga je začarala, se je konjiček umiril. Ponosno je Urša pogledala moža. Čeprav je bil še razburjen, se je moral nasmehniti.

»Če bi mi ti ne bil mož, bi tudi tebe ukrotila! Videl si, česa sem zmožna!«

Tedaj je vstopil tujec: »Nu, gospodinja, kako je s konjičem? Ali se je umiril na vaše povelje?«

»Kaj se ne bi!« je zadovoljno odvrnila.

»Ta moj konjiček, samo da sliši svoje ime, pa že ve, da je vse v redu,« je rekel tujec in stopil h konju.

Krčmar je pogledal ženo, češ, zdaj pa že vem, v čem tiči tvoja moč.

Urša je položila prst na usta.

»Tu nikar ne posnemaj svetnikov! Pojdi in pripravi mleko!« je velel krčmar. Urša je kar zapihala. Ni ji bilo všeč, da se je mož obnašal tako gospodovalno ob navzočnosti tujca.

»Kaj mleko, mleko je vedno na razpolago,« je ostro zavrnila moža, in prav prijazno vprašala tujca: »Gospod, kaj pa boste vi jedli? Koruzne žgance in zelje, to je naša domača jed — ali pa morda jajčka?«

»Pa mi pripravite jajčka — mehko kuhana,« je hitro odvrnil, da bi se je čim prej iznebil. Kajti hotel je biti sam s krčmarjem, da bi ga začel izpraševati o svoji zadevi. Zdaj je bil naspan in spočit. Takoj, ko je odšla gospodinja, je nestrpno stopil h krčmarju, mu položil roko na ramo in dejal: »Krčmar, ako vam čas dopušča, sediva tu na klop in se malo pomeniva. Že v sobi bi bil rad z vami govoril, pa sem bil preveč zaspan.«

»Na razpolago sem vam,« je pristal krčmar in pobral na tleh ležečo metlo, da je očistil klop. Ko sta sedla, je povzel tujec: »Še cigaro si prižiga, da se nama osveži spomin!«

Krčmar je rade volje vzel cigaro, rekoč, da jo bo hranil do nedelje.

»S cigarami ne štedite, sem dobro založen z njimi!«

Ko sta prižgala, je dejal tujec: »Zdaj mi pa povejte, ali se katera ženska v tej vasi piše za Magdaleno Rutarjevo?«

»Da. V zadnji hišici stanuje, konec vasi na levo roko!« je pokazal smer.

Tujec je pobledel. »Da bi vsaj ne bila tista

Ženski vestnik

Za kuhinjo

Paradižnikova juha. Opraži na masti narezane čebule, pol gomolja zelene, korenček, vse zrezano na listke. Ko se zarumeni, popraš z moko in zalij z vodo; dodaj 6 do 8 lepih, velikih paradižnikov, katere si prej potaknila v krop in olupila. Ko nekaj časa vre, pretlači skozi sito, po potrebi še zalij z juho ali z mlekom, osoli pičlo, po okusu tudi nekoliko osladi in zakuhaj na juhi riž.

Bosanski rižot z ohrovtom. Kadar imamo košček seseklianega svežega svinjskega mesa, pripravimo to jed takole: čebulo, česen, mast in na rezine narezani ohrovt dušimo v pokriti posodi in prav malo zarumenimo, pridenemo riž, nekajkrat premešamo, zalijemo s poldrugim listom vode in kuhamo pol ure. Po možnosti potrosimo z nastrganim parmezanom in postavimo na mizo.

Slani keksi. Iz 28 dkg moke, malce masla in mleka in 3 g sode napravimo testo in ga damo počivati. Nato testo tanko izvaljamo, pritisnemo nanj strgalo in izrežemo male oblike, ki jih spečemo na namaščenem, z moko potrosenem pekaču.

Zelenjadna moka

Iz vsega suhega zelenega listja si lahko napravimo izvrstno zelenjadno moko. Liste smo posušili v sušilnici. Zelenjadno moko uporabljamo kot dodatek juhi, kot piré, posebno primerna pa je kot dodatek h kruhu.

Iz posušenih zelenjadnih listov si pripravimo moko tako, da jih zmanemo najprej kar z rokami, nato pa pretlačimo in presejemo skozi sito. Grahove luščine, peteršiljeve korenine, korenček, kolerabne lupine, štrclje najprej zmanemo z roko, nato pa zmeljemo v kavnem mlinčku.

V skrajnem primeru je za pripravo zelenjavne moke uporabna tudi dobro posušena mlada detelja, lucerna, črna detelja, ki se pretlači skozi sito. V isti namen je dobra tudi jesenska otava.

Pripravljanje kruha iz zelenjavne moke ni težka. Na primer: pol kg zelenjavne moke (zmešamo vsake vrste: čebulno moko, peteršiljčkovo moko, moko iz suhih sadnih lupin itd.) zmešamo s pol kg krušne moke in nato pripravimo testo kakor za drugi kruh. Vzhaja dobro. Kruh je izvrsten za vsakogar, zlasti priporočljiv je sladkorno bolnim. Strokovnjaki so ugotovili, da je prvorazredni diabetični kruh. Pri pripravljanju mešanice zelenjadne moke je najprimernejše, če zmes napravimo iz 50% listnate moke in 50% koreninčne moke.

Vsak otrok se mora igrati

Že pri dojenčku opažamo lahko, da se hoče igrati z ročicami in kasneje tudi z nogicami. To so prvi poizkusi igre. Pozneje slede ropotuljice, živalice, punčke... Starši povečini ne vidijo v igri drugega, kakor dejstvo, da otroka zaposli in mu krajša čas, kvečjemu še, da ga pripravlja in vodi za življenjsko delo. V resnici pa nudi igra globok vpogled v svet otroka in mora biti vzgojitelju tako rekoč ključ do njegove duše.

Igra je otroku delo. Zanimivo je, kako živo deluje pri igri otrokova domišljija. Vsak predmet zna prilagoditi sebi v korist in v službo. Zajaše palico, ki mu je konj; sestavlja iz deščic ali kamenčkov vlak, iz škatljice si napravi voz ali avtomobil, iz peska peče kolače. A v vsakem položaju se vede dosledno igri primerno. Treba ga samo prikrito opazovati kako se povsem pravilno ponaša kot namišljeni jezdec, šofer, sprevodnik, kuhar. Tako predan je svojemu delu v igri, da ga često smatra kot resnico.

Najrajši ima otrok priproste igrače, ki se dado sestavljati in zopet razdirati ter nudijo njegovemu duhu dovolj zaposlitve. Iz kock, palčic, klinčkov gradi hiše, stolpe, reke, trdnjave. Pri tem se razvija njegovo opažanje, njegov razum se bistri; primerja igro z dogajanjem okoli sebe in na ulici, popravlja nedostatke v svojem delu, razdira in gradi iznova. Treba ga je samo pustiti, da samostojno in po lastnih predstavah ustvarja, ga pohvaliti, ako je dobro napravil in ga dobrohotno opozoriti na napake. To mu je vzpodbuda za nadaljevanje. Malo zabave in otroškega veselja uživa otrok, ki so mu roditelji celo pri igri vedno v pomoč, ga navajajo ali celo komandirajo; s tem mu zamoré lastno voljo, svojskost in ga dolgočasijo.

Novodobna vzgoja stremi za tem, da daje otrokom igrače, ki jim niso samo v zabavo, marveč jim nudijo tudi čim več prilike, da razmišljajo in se sami trudijo. Ljubša je otroku igrača, ki si jo je napravil sam, kakor najdražja iz trgovine. Zato je umestno, da dobe že majhni otroci, dečki in deklice razno orodje in pripravo za uporabo orodja. Naj tolčejo, režejo, žagajo, vrtajo in potem sestavljajo. Prevelika bojazen, da se bodo poškodovali, ni na mestu. Otrok kmalu spozna, da je sebi in drugim sam odgovoren za svoja dejanja; naučil se bo pazljivosti in previdnosti, a postal bo pri tem tudi ročen in pripraven.

Otrokom je treba dati priliko in možnost, da se vžive v igro in se igrajo, dokler je čas za to. Deca, ki je vedno v družbi odraslih, ne pozna prave mladosti. Ko stopi v samostojno življenje, se težko znajde, ker je nesamostojna in odvisna od pomoči in nasvetov odraslih.

Poglejmo samo na kmete! Dečki na paši si sestavljajo sami svoje igrače: piščalke, lesene konjičke, vozičke. Deklice doma pa so že cele mamice: poleg punčk iz cunj, ki so jim v igračo, ko so še prav majhne, jim je pozneje naložena skrb za najmlajše bratce in sestrice in često tudi za delo v kuhinji in v hlevu. Že zgodaj se v njih razvije čut dolžnosti in odgovornosti.

Navajajmo zato tudi mestne otroke k samostojnosti v igri in delu!

Drobni nasveti

Za konzerviranje paradižnikov poznajo gospodinje mnogo receptov. Najstarejši in najbolj preizkušen način je vlaganje celih paradižnikov v kisu. Tega recepta ni treba posebej navajati. Dovolj znan je tudi recept, kako je treba kuhati sok ali mezgo iz paradižnikov. Vendar gospodinje še vedno premalo kuhajo iz paradižnikov mezgo. Kuhanje mezge ni težavno. Kuhamo zrele in zdrave paradižnike. Ta način konzerviranja je priporočljiv predvsem zaradi tega, ker se tako najlaže dobro založimo s paradižnikovim sokom za dalje časa. Vlaganje celih paradižnikov je dražje in zanj moramo imeti posebne kozarce, medtem ko sok lahko natočimo v navadne steklenice, ki pa morajo biti seveda razkužene in treba jih je dobro zapreti. Paradižnike, ki jim dodamo malo popra, morda tudi lovorjev list in materine dušice, kuhamo tako dolgo, da se povsem zmehčajo. Med kuhanjem jih večkrat dobro premešamo. Sok precedimo skozi sito. Ko izkuhamo iz paradižnikov ves sok, ga končno še prekuhamo, da izgubi čim več vode ter se zgosti. Ko se mezga ohladi, jo natočimo v steklenice. Steklenice ne smemo napolniti do roba. Moramo jih zelo dobro začepiti z razkuženim zamaškom. Priporočljivo je, da steklenice s sokom shranimo v prostorih, kjer se toplota mnogo ne spreminja in kjer ni prevroče.

Lese za shranjevanje izbranih jabolk in hrušk so prirejene tako, da se dajo nakladati druga vrh druge v poljubni višini. Iz primernih remeljcev si jih vsakdo lahko zbije sam. Tudi obliko si lahko določimo sami po potrebi in prostoru. Taka posoda je pa le za prvovrstno zbrano namizno (kabinetno) sadje. Za shranjevanje velikih množin so pa najprikladnejši znani holandski zaboji, ki so obenem tudi izvrstna posoda za prevažanje jabolk. Te lese so uporabne tudi za razne druge namene, kakor n. pr. kalenje krompirja, za sušenje raznih pridelkov itd.

Parketi pokajo zlasti ponoči, ako so bili vlažni in so se nato posušili. Pokanje neha, ako parket pridno mažemo s parketnim mazilom.

Snežke, ki so potemnele, lahko obnovimo z gumijevim lakom, če ga dobimo v drogeriji. Snežke najprej s pomočjo gobe umijemo z boraksovo vodo in ko so popolnoma suhe, jih s čopičem tanko lakiramo. Ko se posuše, so kakor nove.

---

uboga ženica — koščenega obraza,« si je mislil in vprašal: »Tista stara žena?«

»Da, da — pa ne da bi jo vi poznali? Ste jo že videli?« je vprašal presenečeni krčmar.

»Seveda. Ko sem prispel v vas davi ob dveh, sem prav njo poklical in vprašal, če je tu Srednja vas in kje je krčma.«

»Tako, njo ste vprašali — in zakaj sprašujete po nji?«

»To boste že še izvedeli. Najprvo mi povejte, ali ne živi v bedi?«

»Da, reva je zapuščena; nihče se ne zmeni zanjo. Pri meni dobi toliko, da se skromno preživi — krpa nam, kar je starega.«

»Ali nima več polja?«

»Imela je polje, toda Rutar, brat njenega rajnega moža ga ji je na prav spreten način odvzel. Lansko leto smo ga pokopali. Zdaj gospodari njegov sin.«

»Da, tudi moža nima več,« je vzdihnil tujec.

»On je že dolga leta pod rušo, — da vam natančneje povem: trideset let je že v grobu!«

»Kaj?« se je začudil tujec. »že toliko let je vdova — ali je to mogoče?«

»Da, je. Pljuča so mu odpovedala — na Magdalenino srečo. Dosti je pretočila solzá.«

»Morda jo je celo pretepal?«

»O, gospod, domala sleherni dan; če se spomnim nazaj, se čudim, da sploh še živi. Njeno življenje bi lahko imenovali križev pot.«

»To zveni, kakor da je Magdalena živela pošteno?«

»O, pošteno; le on je bil surov človek, da mu ne pomnim enakega.«

Tujec je odvrgel cigaro, se uprl s komolcem na staro košaro ter se zamislil v Magdalenino trpljenje. Debele solze so mu pričele polzeti po licu.

Krčmar je molče opazoval tujca in je bil v zadregi, ker se je tujec solzil. Neprestano je otresal pepel in slinil cigaro. Od strani je jel ogledovati tujca. Njegova črna obleka, svilena srajca in vse, kar je bilo na njem, je kazalo, da je meščan boljšega rodu. Mislil si je, kaj neki veže tega premožnega človeka na Magdaleno. Ali veljajo solze njej?

Po njegovi stasiti postavi in glasu mu je bil znan; toda kje bi ga bil videl, tega se krčmar ni mogel domisliti.

»Zakaj nisem tega prej izvedel — o nesrečna usoda!« je polglasno vzdihnil tujec.

»Nemara ste z njo v sorodu?« je vprašal na moč radovedni krčmar.

»Da, v sorodu sva si, in še prav blizu, v najbližjem sorodstvu,« je počasi in zamišljeno odvrnil tujec.

»Ne zamerite mi, gospod, če vam povem, da se mi je ta ženska vseskozi zdela nekam skrivnostna — preveč molčeča. Tudi jaz sem že v letih in jo poznam od mladosti; toda kadar koli sem jo srečal, ali pa da je prišla k nam v štacuno, vedno je bila močno zamišljena.«

»Krčmar, to vam pa iz srca rad verjamem. Da bi bili vi na njenem mestu...«

»Gospod, skrivnostno je vaše govorjenje — kakor Jernejevo!«

Tujec se je pri imenu Jernej zdrznil:

»Katerega Jerneja mislite — ali še živi?«

»Da, še živi Jernej. To je naš srednjevaški pastir, ki nam pase krave že nad šestdeset let.«

»Srednjevaški pastir, Jernej,« je ponovil tujec.

»Jernej mi vedno pravi,« je nadaljeval krčmar, »ako nanese pogovor na Magdaleno, da bi mi lahko marsikaj o njej povedal. Često sem mu dejal, da mu dam frakelj ali dva, če mi pove, zakaj se drži Magdalena v taki zamaknjenosti. Toda ko mu zastavim to vprašanje, vedno takoj vstane in zapusti krčmo. Edino z Magdaleno si često nekaj prav zaupno šepetata. Ako pa pride kateri koli v njuno bližino, takoj umolkneta.«

Tujec je napeto poslušal in vprašal: »Ali še vedno šepetata — hočem reči, ali se že od mladih let poznata?«

»Seveda se poznata. A v prejšnjih letih tudi z njim ni govorila. Sele kakih pet let govori z njim več kakor z drugimi.«

»Kje pa je zdaj Jernej?«

»Pri županu je zaposlen.«

»Ali nima nič svojega?«

»Ne. Že njegovi dedje so bili pastirji. Sicer je imel leseno kočo in kozo, a mu je že pred leti vse skupaj pogorelo.«

»In kaj počenja Jernej čez zimo, ko ni paše?«

»Kmetom cepi drva, da dobi za tobak in za kak frakelj.«

»Tako,« je rekel tujec in vstal. »Odslej ga dajte Jerneju slehrni dan po en frakelj, če bi si ga pa še poželel, tudi dva! Tudi pipe ne sme imeti prazne — seveda, če kadi pipo?«

»O, Jernej vse kadi,« je odvrnil krčmar in zadovoljno pogledal tujca.

»Nikar se ne čudite, jaz slehernemu brezdomcu rad pomagam. Tu imate na Jernejev račun,« je rekel tujec in prožil stotak.

Krčmar se je kar zavzel: »Nu, to bo pa preveč!«

»No, to vam bom moral še dodati,« se je nasmehnil tujec. »Tudi Magdaleni sporočite, da ima pri vas vse potrebno na razpolago. Kar se tiče hrane, ji dajte, kar koli si poželi! Ali imate v vasi trgovino z blagom?«

»Da, tudi to imam jaz.«

»Kakor nalašč,« se je razveselil tujec. »Ko pride Magdalena k vam, jo vedite v trgovino in naj si izbere nekaj dobrega blaga in perila. Tako! naj gre k šivilji — mogoče ima še kako gotovo obleko? To naj bo pa na Magdalenin račun! Najini računi bodo vedno v redu,« je pripomnil in prožil krčmarju tisočak.

»Morda se mi sanja?« je krčmar kar zijal od presenečenja.

»Prosim vas pa, kar sva zdaj govorila, naj ostane zaenkrat med nama!«

»Molčal bom kakor nem.«

»Prav; vem, da ste mož na mestu. Seveda, tudi vi boste dobili nagrado za trud,« je pripomnil

Cvetko Golar:

Kmet, ki je vse vedel

Stara pravljica

Nekoč je živel ubog pa zvit kmet, ki se mu je reklo Hrošček. Lepega dne gre pa vzame neki ženski kos platna in ga skrije v slamo, potem pa skoči k njej in ji reče, da je vedež in takoj najde, ako je komu kaj ukradenega.

Ženska ga prosi, naj ji pove, kje je njeno platno.

»Koliko mi daš za to, ako uganem?«

»Vrečo moke in funt masla.«

»Dobro,« reče kmet in dene palec na čelo. Premišljuje in premišljuje, slednjič ji pove, kje je platno. Čez nekaj dni pa je bilo nekemu gospodu ukradeno žrebe. Kmet pa ga je sam skrivaj odpeljal in skril v gozdu. Gospod pošlje po kmeta, ki je znal vedeževati, in mu pove, kaj in kako. Kmet začne misliti, poskoči, se zasmeje in reče:

»Gospod, pošljite brž v gozd! Vaš žrebiček je tam in tam, privezan k drevesu.«

Gredo in najdejo žrebička. Gospod pa da kmetu sto srebrnikov.

Vedežev glas in sloves se razširi po vsej deželi.

Lepega dni izgubi graščak svoj poročni prstan. Iščejo in iščejo, pa nikjer ga ne najdejo, zato pošlje graščak po vedeža. Pridejo k njemu, ga posade v kočijo in pripeljejo pred graščaka.

»Ojoj, zdajle mi bo pa slaba predla,« si misli kmet Hrošček. »Kako pa naj vem, kje je graščakov prstan! In če se graščak razjezi, me gotovo pošlje tja, kjer ni muh!«

»Pozdravljen, boter!« pravi graščak.

»Povej mi, kje je moj prstan! Ako uganeš, te bom bogato poplačal, ako pa ne uganeš, izgubiš glavo!«

Graščak ukaže, naj spravijo kmeta v posebno izbo, kamor ne sme nihče drugi. Sam naj vso noč ugiba, da mu bo zjutraj lahko povedal.

Vedež je torej sedel v izbi in mislil pri sebi:

»Kaj bi graščaku odgovoril? Najbolje bo, da čakam do polnoči, potem se pa skrivaj poberem od tod. Ko bo petelin tretjič zapel, me bo vzela noč.«

Graščakov prstan pa so ukradli njegovi posli: strežaj, kočijaž in kuhar.

»Kaj pa sedaj, prijateljčki?« so se menili med seboj. »Kaj bo, ako nas vedež izda? Potem je gotovo po nas! Pojdimo k njegovim durim in poslušajmo! Ako nas ne ugane, ostanimo tiho, ako nas pa spozna, ga moramo prav lepo prositi, naj nas ne naznani graščaku.«

Strežaj gre poslušat. Kar zapoje petelin in kmet reče v izbi sam pri sebi:

»Hvala Bogu, prvi je že tukaj! Zdaj moram počakati še na druga dva!«

Strežaju je padlo srce v hlače. Brž steče k onima dvema in jima reče:

»Joj, golobčka, mene že ima! Komaj sem bil pri vratih, je že zakričal: »Prvi je že tukaj, zdaj moram počakati še na druga dva.«

»Počakaj, zdaj grem jaz,« reče kočijaž in gre poslušat.

Petelin zapoje drugič in kmet Hrošček reče:

»Hvala Bogu, je že drugi! Še na tretjega počakam.«

Kočijaž prileti brez sape: »Mene je tudi spoznal.«

Kuhar pravi: »No, če je vaju spoznal, potem bo tudi mene! Vendar grem poslušat in če je tako, ga moramo na kolenih prositi, da ne pove graščaku.«

Kuhar gre poslušat. Petelin zapoje tretjič.

Kmet se prekriža in pravi: »Hvala Bogu, vsi trije!«

Odpre vrata, pa mu padejo vsi trije tatovi v naročje, se vržejo na kolena in ga začno prositi:

»Ne pogubi nas, ne povej graščaku, tukaj je prstan!«

»Naj bo, prizanesem vam,« pravi kmet Hrošček in vzame prstan. Potem vzdigne preprogo na tleh in skrije pod njo prstan.

Zjutraj pride graščak in vpraša: »No, boter, kako je?«

»Gospod, že vem. Prstan ti je odletel na tla in se zavalil pod preprogo.«

Služabniki vzdignejo preprogo in najdejo prstan. Za to je graščak bogato poplačal vedeža in mu dal tudi jesti in piti, kar je hotel. Po jedi se gre graščak na vrt sprehajat in ko gre tiho po stezici, zagleda drobnega hroščka. Pobere ga, stisne v pest in se obrne k vedežu, ki je šel za njim:

»No, vedež, ugani, kaj imam v roki?«

Kmet se prestraši in reče zase:

»Zdaj te je pa ujel, ubogi Hrošček!«

»Prav imaš,« reče graščak. »Hroščka imam!«

Graščak še bogateje poplača kmeta in ga pusti milostno domov.

PO SVETU

× **Churchillova vojna postaja vedno bolj draga.** Britanski generalni konzul v New Yorku je naglasil v radijskem govoru o angleških finančnih dolgovih, da se morali plačati samo iz inozemskih dobroimetij za vojni materijal in ostale dobave milijardo funtov. Poleg tega se je morala Anglija v inozemstvu zadolžiti v znesku 3 milijard funtov. Britanski generalni konzul seveda ni hotel imenovati prave vsote angleških dolgov. Zato predstavljajo njegovi podatki kot vedno v sličnih primerih le delno priznanje.

× **Komunistične demonstracije v Bukarešti.** Kot javlja Moskva iz Bukarešte, je organizirala »zveza rodoljubov« v vseh delih rumunske prestolnice številne komunistične manifestacije. Demonstranti so zahtevali preosnovo vlade. Po zaključku demonstracij se je razvilo na Univerzitetnem trgu »spontano« nadaljnje zborovanje. Vsi govorniki so poudrtavali »pomen političnega programa, ki ga je izdelala komunistična stranka«, ki predvideva »častno izpolnitev« mirovnih pogojev nasproti Sovjetski zvezi in prijateljsko politiko do boljševikov.

× **Begunci na Švedskem.** Švedski dnevnik »Folkets Dagblad« pravi v velikem članku, da ne morejo finski begunci na Švedskem zamenjati nikakih finskih mark v švedske krone, tako da so mnogi v obupnem gospodarskem položaju. Navezani so na črno borzo, ki zahteva za švedsko krono 200 finskih mark. Danski židje, ki so pribežali na Švedsko, pa so smeli zamenjati denarja do 350 švedskih kron. List pravi, da je za normalnega Sveda nerazumljivo, čemu so uživali danski židje prednosti, ki jih ne dovoljujejo Fincem, ki so Švedom vendar bližji.

× **V Ameriki stavkajo.** Prejšnjo sredo je pričelo v Detroitu stavkati 6000 oboroževalnih delavcev. S svojo stavko so povzročili, da bo moralo še nadaljnjih 50.000 delavcev ustaviti delo.

× **»Čistilni odbor« proti fašistom na delu.** Pod pritiskom sovjetskega zastopstva v Rimu se vrši v zadnjih dneh z veliko naglico »čiščenje« državne uprave in javnih korporacij. Komisar za totalno uničenje fašizma grof Sforza objavlja dan za dnem dolge spiske vseh onih državnih uradnikov, ki so bili takoj odpuščeni brez pravice do pokojnine. Na teh seznamih je preko 20 višjih uradnikov Banke d'Italia, okrog 30 vodilnih uradnikov finančnega ministrstva in 15 višjih uradnikov narodnega zavarovalnega zavoda. V Firencah je zaprla komisija bivšega podtajnika v korporacijskem ministrstvu senatorja Tribuno, bivšega glavnega tajnika fašistične stranke v Firencah Tuccija, nekega podpolkovnika in več drugih znanih osebnosti. »Čistilni proces« je prešel sedaj tudi na znano italijansko družbo »Italcable«, ki je opravljala v miru večino italijanskega brzojavnega in radijskega prometa z inozemstvom. Z generalnim ravnateljem Spinellijem vred so pozvali pred »čistilni odbor« več uradnikov te družbe.

× **Udarno moč nemških oklopnikov tipa »Tiger«** dokazujejo vesti o uspehih nekega oklopniškega oddelka, ki je po poldrugem letu bojev te dni uničil tisoči sovražnikov oklopnik. Poleg tega so razbili »Tigri« ponovno zbirališča sovražnikove pehote in njene napade. Še nedavno so z nekaj granatami popolnoma razbili ves sovjetski pehotni polk. Enako udarni kakor »Tigri« so nemški oklopniki tipa »Pantere«, ki gredo zdaj v množicah v boj na vseh nemških bojiščih.

Obnavljajte naročnino!

tujec in šel h konjiču. V nemščini mu je veselo govoril: »Tako, Rabi, nič več ne boš trpel — sodim, da bova kar tu ostala, pri mojih...«

Krčmar je prisluhnil, ker je dobro obvladal nemščino. Še kot mladeniča ga je bil oče poslal na Dunaj, da se izpopolni v nemščini, ker je v svoji obrti potreboval ta jezik. Zamislil se je, kako neki je tujec v sorodu z Magdaleno, kajti poznal jo je domala od rojstva, in tudi vse njene bližnje. In vaški pastir — zakaj se zanj zanima? Tega nikakor ni mogel ugotoviti.

Iz te zamišljenosti ga je predramil ženin klic: »Jože, pridita z gospodom! Zajtrk je gotov!«

»Gospod, pa pojdiva v hišo!«

»Pa pojdiva,« je pokimal tujec in sledil krčmarju. Ko sta stopila na prosto, so ju sprejele drobne kapljice. »No, dežja pa zdaj ne potrebujemo,« je menil tujec.

»Čez poletje je bila pa suša!« se je jezil krčmar in odpri hišna vrata. Ko sta vstopila, je takoj prijela krčmarja, ali bo kaj prijel za delo.

»Delo mi ne ubegne,« jo je zagovoril in ji dal s kretnjo roke znak, naj molči.

Urša je postavila za Jožeta zelje in žgance na mizo.

»Zelje in žgance daj Jerneju, ko pride, meni pa prinesi slanine in sira!«

Okorno je stekla v kuhinjo po naročeno.

»Ali Jernej nima pri županu hrane? Ne razumem vas...«

»Ima hrano pri županu, toda on je možakar,« je segel v besedo in pogledal tujca od nog do vrha. Zazrl se je v njegove oči in prav počasi nadaljeval: »Možak, sem dejal, da je. Lahko rečem, da je še za spoznanje višji od vas. Seveda, taka oseba malce več potrebuje, pri županu pa so pretirano štedljivi, domnevam, da se še župan do sitega ne naje.«

»Ubogi Jernej!« je vzdihnil tujec.

Ta vzdih je še Urša ujela, ko se je bližala mizi. »O, gospod, kako pa je to mogoče, da vi Jerneja poznate?« je radovedno vprašala. Krčmar je zaškrtal z zobmi, kar jih je še imel.

»No, vaš mož mi je pravil o njem,« je prijazno odgovoril tujec in se nasmehnil krčmarjevi jezi.

»Tako?« je dejala Urša in že naglo drsela nazaj v kuhinjo, ker je slišala moževo škripanje.

»Preklemano je radovedna moja žena,« se je jezil krčmar in se vsedel k mizi.

»Ženske so si pač podobne,« je odvrnil tujec z nasmehom in prisedel. »Tu ste imeli sitnosti z menoj, ako se ne motim?«

»Da, prav na tem mestu,« je potrdil krčmar. »Po pravici vam povem, da sem trenutno mislil, da boste umrli.«

»Kajpada, brez spanja je gotova smrt.«

»Torej ste bili le tako zaspani?«

»Da, da; samo zaspanec me je položil za nekaj ur — lahko bi rekel — v omedlevico.«

»Čudim se, da niste že spotoma zaspali.«

»Z dobro voljo se marsikaj premaga. Nekaj dni in noči človek že vzdrži brez spanja.«

Med zajtrkom je premišljeval krčmar, zakaj ni tujec počival, zakaj je z vso naglico potoval in to vprav v Srednjo vas. Rade volje bi dal stotak, da bi vedel to skrivnost, si je mislil.

Tujcu se je pri zajtrku rahlo tresla desnica. Še je bil videti utrujen in malce razburjen.

»Joj, jaz sem vendarle neroda!« je dejal krčmar. »Kar tu v veži vas držim! Veste, gospod, pri nas je pač ta navada, da se vsak gost kar tu vsede.«

»Ni važno, kje sediva, samo da sva pod streho. Danes bo menda ves dan po malem deževalo.«

»Ne bo sile.«

Tujec je postal nemiren. Pričel se je ozirati po obširni veži, kam se bosta neki vsedla Jernej in Magdalena, ko prideta.

Takoj pri vhodu v desnem kotu je stala velika miza in pri tej je sedel on. Konec mize so bile široke stopnice, ki so vodile na podstrešje. Onkraj stopnic je bila še mala, preperela miza. Samo en stol je bil poleg nje, a še ta brez ene zadnje noge. Trdo je bil postavljen k zidu, da je zid nadomeščal nogo. Pri nasprotni steni je bil vhod v kuhinjo in zraven dolga klop. Tudi ob levi steni je bila dolga klop, poleg pa vhod v pivsko sobo.

»Kamor koli se bosta vsedla, ju bom lahko opazoval,« si je mislil in vzel iz notranjega žepa veliko pismo. Čeprav je vedel vsebino pisma že na pamet, ga je še enkrat čital.

»Dunaj, 2. svečana.

Dragi sinko!

Ne vem, če mi boš dovolil imenovati te tako, ko boš prečital to pismo? Dragi Jernejček, to pismo boš dobil najbrž šele tedaj v roke, ko bom jaz že v hladnem grobu. Zdravje se mi je močno poslabšalo. Na vseh koncih in krajih samo vnetje, vse gori v meni.

Ne vem, kako me bo sodilo tvoje velikodušno srce. Vseeno mi pa vest ne dopušča, da bi še nadalje molčala, ker čutim, da se mi bliža konec.

Čeprav sem že v srcu sklenila, da bom nesla to skrivnost s seboj v grob, sem si premislila. Prosim te, ljubljeni Jernejček, da mi odpustiš, ker ti do zdaj nisem razodela skrivnosti, da nisi moj sin.

Ljubila sem te in te še vedno ljubim. Tako močno te ljubim, da si že sama domišljam, da si v resnici moj sin. Nerado mi teče pero, nerada mi gre beseda iz ust, ker čutim, da te bom po tej izpovedi za vedno izgubila. Zapustil me boš, zavrgel — a jaz te materinsko ljubim! Jernejček, ne razburi se! Tvoja mati je mojega brata hči. Kako je prišlo do tega, da si postal moj zakoniti sin, ti bom razodela v naslednjih vrsticah, podrobnosti ti bo pa že tvoja mati razodela.

(Dalje)

LOV ZA ZLATOM

11

Potem sta tudi ona šla v svoj šotor, razgrnila vreči za spanje po stelji in zlezla vanji. Kakor bi trenil ju je obšel globok spanec.

Bilo je šele ob petih, ko se je v jutru zbudil Esher; zlezel je iz vreče in zbudil tudi Patersona. Glasen klic k ženskemu šotoru, od katerega je takoj prišel Eileenin odgovor, je predramil onidve. Ko sta spustila svoj šotor in ga spravila na vozilo, sta prišli tudi ženski na spregled. Eileen je takoj začela pripravljati zajtrk, moška pa sta pospravljala še ženski šotor na Patersonove sani.

Potem so zajtrkovali; imeli so pogreti fižol od snoči, ostanke kruha iz Juneaua, ki so ga narezali in na ognju opražili, pečeno slanino in kavo. Psi niso dobili ničesar. Sedeli so ob svojih verigah v snegu, šape lepo skrbno z repom pokrite, in so gledali z lačnimi očmi k ljudem; včasi je kateri zadrgetal s to ali ono prednjo nogo, kakor da ga mraz boli. Bilo je grozno mrzlo, in ko sta moška pse goloroka zaprezala, sta se morala večkrat vrniti k ognju, da bi si ogrela premrle prste, ki so bili na koncih brez občutka. Esher je cenil mraz na dobrih petdeset pod ničlo. Dihati tak zrak je nevarno, in gospa Patersonova je že javkala, da jo bolijo pljuča. Esher jo je posvaril, naj nikar ne govori, in tudi diha naj ne skozi usta.

Nazadnje je bilo vse gotovo za odhod. Psi so krenili na stezo, moška sta se držala krmila, ženski pa sta šli za sanmi, da ju ne bi takoj zazeblo. Bilo je menda šele ob šestih, a nekoliko sani je bilo v mraku že zdrknilo mimo naše skupine.

Po dveh urah dobre vožnje se je nenadoma tako stemnilo, da se je steza komaj videla. Bila je tema pred zoro, ki je posebno značilna za Alasko. Počasi je nical sivi dan skozi temo. Ne veš, od kod prihaja svetloba, komaj opaziš, da je tukaj, a na mah te iznenadi pod nogami beli sneg, ki ga razločno vidiš. Takoj potem vidiš ostre obrise bližnjega psa in kmalu tudi vso vprego. Nato zagledaš obrežje in gričevje, ki zopet izgine in se iznova prikaže. Ne dolgo po tistem se prikaže tudi oblika gričevja na onem bregu in nazadnje vsa ledena ravnina morskega preliva, ki je tod že močno ožji.

To je vse. Ni sonca iznad obzorja. Siva svetloba ostaja siva. Šele proti poldnevu se je prikazalo sonce kakor včeraj v ozkem loku na južnem obzorju in je blestelo kakor rdeča zbrušena ploskev na sivini.

Tako je šla pot naprej z vedno isto enoličnostjo, dokler ni prišla skupina četrti dan pozno popoldne v Skaguay, ki je poleti pristanišče za klondiški distrikt.

Steza po Lynnovem kanalu je vodila mimo krajev, ki so morali biti poleti res dražestni in čudovito lepi. Nizko, gosto obraslo obrežje se je menjavalo s strmimi, visokimi in zaledenelimi skalami, po katerih so z grebenov padali slapovi. Sedaj je bilo seveda vse v polzkem ledu, da se je modro nebo in žarko sonce ob vzhajanju in zahajanju zrcalilo v bajnih barvah. Tudi skoz globeli in soteske, v katerih je zmrzlo vodovje nagrmadilo led v sklade in grebene, da se je dalo samo komaj in prav počasi skoz, so morali iti. Sreča pa je hotela, da so bila taka mesta vedno le kratka izjema.

Doslej so hodili ljudje k Jukonu in Klondikeu vedno samo preko Chilcootovega sedla ob južnozapadno od Skaguaya ležeči panogi Lynnovega kanala. Ko pa so bili pred letom odkrili manj nevarno, a še vendar silno težavno Whitejevo sedlo, so vsi zlatosledi hodili skoraj samo po tej poti. Mesto Dyea ob vznožju Chilcoota je bilo torej že sedaj skoraj brez prebivalcev, ker so se vsi z vsem, kar se je dalo premakniti, preselili v Skaguay.

Novo mesto je imelo zato že sedaj blizu deset tisoč ljudi in je še bolj kakor Juneau kazalo sliko nastajanja in polovičarstva. Na vseh koncih in krajih so gorele grmade, da bi bilo mogoče delo pri stotinah lesenih stavb, ki so rasle iz tal na videz prenaglo, v resnici pa vendar z mirno amerikansko metodiko. Ta metodika dela vedno po ‚standardu' tako, da je vsak prijem in poseg odmerjen in tako pametno premišljen, da posameznemu delavcu sploh ni treba nič več misliti.

Od vseh strani je bilo čuti sekire in kladiva, hrskanje žag, škripanje vint in vriščanje voznikov stotin vozov, ki so vlačili po globokih tirih v snegu stebla in bruna in deske, pa zaboje in sode in vreče, ter pohištvo in drugo imovino priseljencev. Vrvež ljudi, ki so prihajali iz Juneaua, in živžav onih, ki so na drugem kraju silili iz mesta, da bi šli v Sheepskamp, je obujalo spomin na velik sejem, le da so bili ti prizori bolj zanimivi in redki.

Da je kako delo drago, o tem ni nihče govoril. Saj denarja je bilo dovolj. Samo časa ni bilo preveč, in to je vtisnilo življenju svoj žig.

Podnevi je življenje v tem kraju torej delalo vtis resnega, pridnega dela, zvečer in ponoči pa je bilo popolnoma drugače. Ceste in trgi so opusteli, vse je bilo prazno, ker se je življenje umaknilo v hiše, da bi se tam še bolj razbohotilo. Pivnice z igralnicami in plesišči so napolnili hrupni gostje. Tu si videl orgije in slike, ki jih prej še gotovo ni nikjer povzročala zlata opojnost.

Bistveno je k temu pripomogło dejstvo, da je delala prav blizu Skaguaya nad tisoč glav močna kolona, ki je razstreljevala skalovje in pripravljala tla za gradnjo železnice proti Jukonu. Težave, ki jih je imela železniška družba, so bile ne samo tehnične narave. Inženirji in delavci so često viseli res na dolgih, okoli vrhov skalovja pritrjenih vrveh, da so mogli ob navpičnih skladih klesati pot za železnico. Vse potrebščine so morali preko vse ameriške celine spravljati najprej v Seattle, jih tam tovoriti na ladjo za Juneau, od tam pa s težkimi sanmi po zamrzlem Lynnovem kanalu v Skaguay zavleči. A tudi tukaj so se držali pravila: denar ni nič. Denarja je čez mero, časa je malo. Glavne težave družbe so bile na drugem področju; krivi so jih bili pobegi delavcev.

Delavci so res stanovali blizu svojega dela v barakah, a nihče jim ni mogel ubraniti, da bi zvečer, ko jim je ves vrag rojil po glavi, oddihu potrebni ne hodili v mesto na zabavo, pri kateri so navadno pognali svojo lepo mezdo. Če bi jih bila družba tudi hotela zadržavati, bi se ji to nikdar ne posrečilo. Saj so po vsaki novici, da je kje odkrito novo zlato, po večini pozabili vrniti se na delo k železnici, tako da so agenti v Juneauu in Skaguayu komaj in komaj dobivali nadomestek za pobegle.

Na nežno ženstvo, ki se ga je bilo tudi že natepio, ne da bi kdo vedel ali vprašal odkod, se pri večernih zabavah ni bilo treba posebej ozirati. Vsem ženskam je bilo prav, da je bilo tod vedno živahno in burno. Je bilo vsaj več odstotkov potem. Njih naloga je namreč bila, da bi pomagale krčmarjem in igračem skubiti goste, ki so sicer težko služili svoj denar, a so ga vendar toliko imeli kakor nikdar prej, in čutili sedaj neodoljivo potrebo iznebiti se ga kakor koli in kar se da hitro.

Zato si tudi pri rabi revolverja ni nihče pomišljal. Živci teh ‚dam' so že prenesli nekoliko streljanja, in ni bilo noči, da bi koga, ki je prepozno potegnil orožje, po tihem ne spravili na stran. Vsi so menili, da je najbolje, to povsem skrivaj opraviti, dasi toliko previdnosti niti ni bilo treba, ker se za posameznika ni nihče brigal. Vsak naj sam skrbi za svojo varnost.

Nekaj meščanov, ki jih je življenje brez zakona in reda skrbelo, in ki so se zlasti bali roparskih podvigov, je že pomislilo na ustanovitev zbora zaščitnikov.

Tako je torej bilo mesto, katerega usoda bi po indijanski legendi, po kateri je dobilo ime, bila, da bi mirno in tiho ležalo tukaj v dolini, in gledalo ne predaleč tja na Whitejev prelaz, kjer prebivajo na zasneženih vrhovih duhovi rajnih.

Skaguay je namreč bila po legendi čudovito lepa indijanska deklica. Nekega dne je po prepiru z dragim pobegnila na goro in se ni več vrnila. Nihče je ni več videl. Njen dragi je za njo toliko žaloval, da se mu je nekoč prikazala v sanjah. Sporočila mu je da bo ščitila njega in vse pleme tako dolgo, dokler ne bodo nobenemu tujcu dovolili, da bi stopil na prelaz in oskrunil sveto zemljo. Mnogo let je pleme potem čuvalo tajno prelaza, in če je hrumel z njega višine tako mrzel vihar, da bi ljudem in živini zledenel mozeg v kosteh, so Indijanci molili: »Oh, Skaguay, usmili se nas!«

Pozneje pa je Mači-Manitu, da bi indijanski rod uničil, spravil v deželo belce in jim pokazal zlato, ki ga je položil v zemljo tudi za njih pogubo.

In silili so v deželo v vse večjih skupinah, dokler niso odkrili prelaza tam gori in s svojo navzočnostjo oskrunili svetišča skaguayskega.

Še sedaj ga vsak dan skrunijo cele tolpe, ki nepreštano lazijo navzgor kakor velikanske strupene kače.

Ker njeno pleme ni moglo zadržati tujcev pred tiho dolino, dolžnost, da bi ga ščitila, tudi nje ne veže. Zato je potem propadlo. Samo nekoliko Indijancev še živi v samotnih kočah zunaj pred mestom, ki se predrzno in brez ozirov na pravice drugih vse dalje širi; belci jih zaničujejo, a vendar so veseli, da smejo ob skromni mezdi zanje delati in si služiti kruha za bedno življenje.

Taka je bajka, ki nas srečuje v vedno novih inačicah. Svarilo pred žaloigro, ki se začenja za Indijance vselej v trenutku, ko se priklatijo belci v njihovo deželo.

Esher je s svojim spremstvom jasno videl razmere v Skaguayu, ki pa so bile približno iste v vsej prostrani zlati deželi. Potniki iz one smeri, ki so rinili proti Juneauu ter opoldne ali zvečer taborili poleg njih, so mnogo pravili o njih. Mala družba, za katero je čutil Esher odgovornost, ni torej bila čisto brez skrbi, ko se je z dvojimi sanmi ustavila na praznem prostoru v mestu.

Esher se s svojci še ni odločil, kaj bi. Večina potnikov se je mudila tukaj samo nekoliko ur, toliko da so si nakupili kakih malenkosti in se zlasti založili s svežim kruhom za nekoliko dni; potem pa je vse zopet drlo naprej, kajti vsaka zamujena ura je mogla pomeniti izgubo bogatega deleža, ki bi si ga zagotovil kdo drug.

Roparskih tolp se njim in drugim novincem ni bilo bati. Vse, tudi družba zloglasnega roparja, ki so mu pravili ‚Soapy Smith', so vedele, da pri takih ljudeh ni bogatega plena. Roparji so delali velikopotezno, kar jim je bilo lahko, ker so jim bile znane vse lepe priložnosti.

(Dalje)

Od gosjega peresa do pisalnega stroja

Stoletja sta bila gosje pero in črnilnik zvesta tovariša poleg pergamenta in pozneje poleg papirja na mizi tistih redkih ljudi, ki so takrat sploh znali pisati. Razmerje med pismenimi in nepismenimi je bilo v tistih davnih časih dokaj različno od današnjega. Bili so časi, ko je bilo med preprostim ljudstvom tako rekoč z lučjo treba iskati človeka, ki bi znal brati in pisati. No, pa to je druga stvar. Nas na tem mestu zanima bolj, s čim je človek v prejšnjih časih pisal.

Rekli smo, da je bilo prvo njegovo pisalno orodje gosje pero. Še leta 1830. so Združene ameriške države izvozile na leto v Evropo nad 20,000.000 gosjih peres, ki so vse porabili samo za pisanje, torej v »plemenite« namene. Za gosjim peresom je prišlo v rabo novo pisalno sredstvo, pero iz jekla. Da je bilo takšno pero porabnejše za pisanje, mu je bilo seveda treba konico odščipniti, da je človek lahko pisal debelo in tanko, kakor je hotel. Okrog leta 1880. je kovinasto pero popolnoma izpodrinilo gosje. Ljudje so kmalu spoznali, da se tudi s kovinastim peresom lahko lepo in čitljivo piše, le tu pa tam se je še našel kdo, zlasti med pesniki in pisatelji, ki je bil trdno prepričan, da se mu porajajo duhovitejše domislice, če piše z gosjim peresom.

Pisalna tehnika pa se še vedno ni zadovoljila ne s kovinastim peresom, ne s pisanjem na roko. Po raznih pisarnah so zapravljali mnogo dragocenega časa, ker so morali vse pisati le na roko. Zato se je kmalu porodila v bistrih glavah misel, kako bi bilo, če bi človek namesto s peresom začel pisati na kak stroj, ki bi bil gotovo hitrejši od roke. In res ni minilo dosti let, ko se je tudi ta misel uresničila.

Med tistimi, ki so prvi sestavljali pisalni stroj, sta bila Giuseppe Ravizza iz Novare in Tirolec Peter Mitterhofer. Ravizza se je z mislijo na pisalni stroj začel baviti baje že leta 1837. Sestavil je model pisalnega stroja s tekočim valjem in z velikimi črkami in nazadnje tudi modele s tekočim trakom. Ta svoj najnovejši izum je dal patentirati leta 1883. S tem njegovim strojem je bilo mogoče pisati zadosti čitljivo. Mitterhofer je bil po poklicu izdelovalec glasbenih insrumentov. Prvi pisalni stroj, ki ga je naredil iz lesa, železne žice in usnjatih jermenčkov, imajo v tehničnem muzeju na Dunaju.

Nobeden omenjenih dveh izumiteljev pa ni imel te sreče, da bi dočakal tiste čase, ko je industrija začela na debelo izdelovati pisalne stroje, ki sta si jih ona dva prva zamislila. Pravijo, da bi imela veliko zadoščenje, ko bi po tolikih letih videla, da se nekateri pisalni stroji, ki so še danes v rabi, ne razlikujejo prav preveč od njunih prvih dveh.

***

× **Finsko čakajo nepremagljive težave.** Po švedskih vesteh so pričeli Finci v skladu z moskovskim diktatom izpraznjevati mesto in okolico Petsama na severu. V deželi naraščajo težave, ki jih povzroča izpolnitev izredno hudih mirovnih pogojev. Finski list »Helsinki Sanomat« naglaša v komentarju o govoru ministrskega predsednika Castrena, da bo morala Finska za daljšo dobo pokopati vse socialne in gospodarske zahteve. To mnenje potrjuje proračunski predlog za leto 1945. V njegovi utemeljitvi poudarja ministrski svet, da bodočih izdatkov zaradi zmanjšanih dohodkov ni mogoče določiti. Jasno pa je, da bodo prinesli politični dogodki v več prihodnjih letih finskemu narodu največje težave in obremenitve in zagotovo je mogoče napovedati, da je finsko gospodarstvo izredno oslabljeno.

* **Prodajne cene za domači krompir** je g. šef pokrajinske uprave določil takole: **pri producentu** (skladišče pridelovalca odnosno nakladalno mesto Prevoda): krompir beli (oneidovec, bitnje itd.) 100 kg 280 lir, krompir rdeči (Weltman itd.) 100 kg 260 lir. **Prodajna cena pri trgovcu detajlistu vključno vse javne dajatve brez embalaže** od 11. t. m.: beli in rdeči krompir 1 kg 4 lire. Cenik z najvišjimi cenami mora biti na vpogled občinstvu na vidnem mestu v vseh obratnih prostorih, kjer se prodaja blago, navedeno v ceniku. Vsako neposredno ali posredno zvišanje cen je prepovedano. Kršitelji se kaznujejo po zakonskih predpisih. Zoper to odločbo ni pritožbe.

SMEŠNICE

SUMLJIVO VESELJE

Mož: »Danes sem pa tako vesel, da bi objel in poljubil vsakega človeka!«

Žena: »E, možiček, potem boš pa nocoj ostal lepo doma.«

OBZIREN ČLOVEK

— Dovolite, ali bi lahko govoril z gospodom dr. Janezom Pokrivačem?

— Ne, gospod profesor, ta mož počiva že leto dni pod zemljo.

—A tako! Oprostite, potem ga pa ne bom nadlegoval.

ODLIČNI ČEVLJI

Prodajalec: »Gospa, te čevlje boste lahko nosili vse življenje.«

Gospa: »Če je tako, jih pa res vzamem.«

Prodajalec: »Le vzemite jih! Prepričan sem, da nas boste v kratkem spet obiskali.«

MED PRIJATELJICAMI

Prva: »Ali si na snočnji prireditvi videla tistega elegantnega gospoda, ki je ves čas gledal samo mene? Ali si tudi ti to opazila?«

Druga: »Da. Mar ne veš, da je to bil detektiv, ki je pazil, da ne bi na prireditvi nihče ničesar ukradel?«

MED PRAVNIKI

— Torej, da veš, Bogdan, odkrito ti moram povedati, da tvoja zaročenka ni nikakšna lepotica.

— Da, prijatelj, lepa res ni, toda zato ima cel milijon olajševalnih okolnosti.

Križanka št. 41

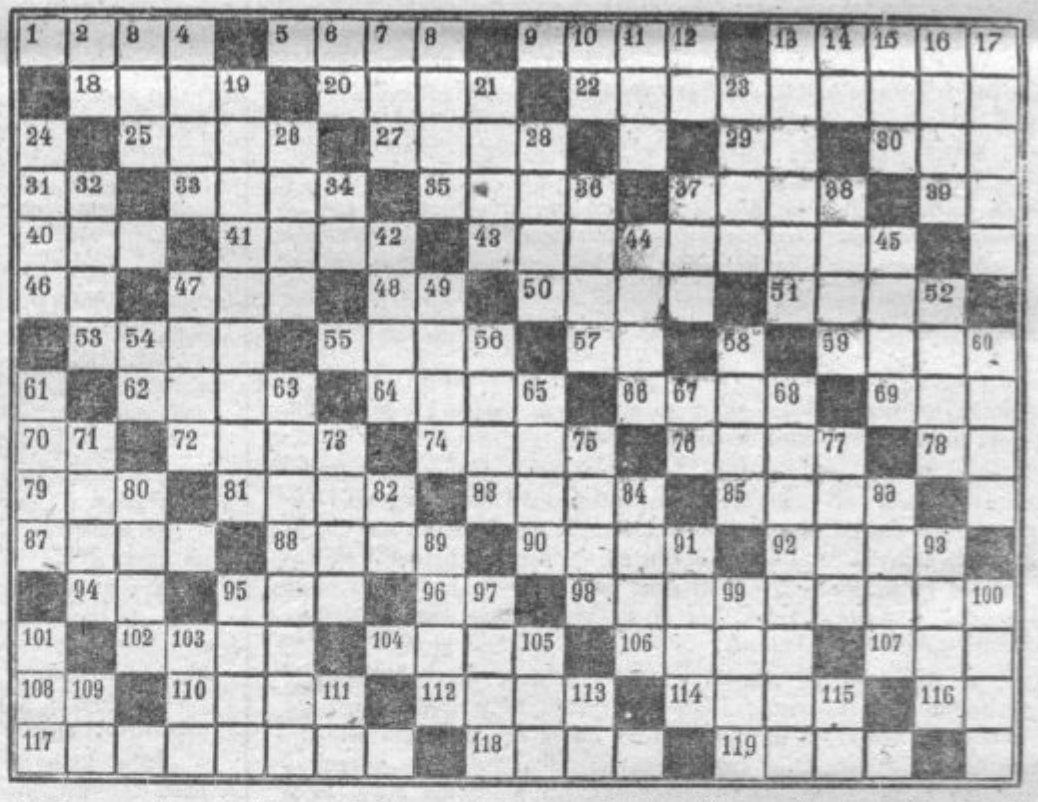

Besede pomenijo:

Vodoravno: 1. pritok Drave, 5. brez dežja, brez moče, 9. listnato drevo, 13. pravoslavni duhovnik, 18. pravljična ustanoviteljica Kartagine, 20. javni nasad, 22. zdravnik, 25. pritok Donave, 27. računske osnove, 29. francoski spolnik, 30. žuželke, 31. arabski konj, 33. sprememba, faza, 35. počasi, brez veselja, 37. rodoviten kraj v puščavi, 39. v motnji, 40. bivališče, stanovanje, 41. podredni veznik, 43. se javljajo po izteku roka, 46. veznik, 47. morska riba, 48. osebni zaimek, 50. barva igralnih kart, 51. evropsko glavno mesto (it.), 53. svetopisemska oseba, 55. denarne enote, 57. vzklik, 59. upi, obeti, 62. riževo žganje, 64. časovni prislov, 66. gora v ljubljanski pokrajini, 69. sladka jed, 70. japonska dolžinska mera, 72. snovni delec, 74. domače živali, 76. rimljanski pesnik, 78. zanikani pomožnik, 79. švicarski kanton, 81. mestece v Slavoniji, 83. diplomatski dopis, 85. vazalova lastnina, 87. povečevalno steklo, 88. šolska kazen, 90. petrograjska reka, 94. predlog, 95. nedoločni zaimek, 96. znak za kemično prvino, 98. pobesnel, divjaški, surov, 102. je bila navzoča pri prvem grehu, 104. malajska duševna bolezen, 106. časovna enota, 107. ima vsak človek, 108. predlog, 110. rimljanski hišni bogovi, 112. pribitek, večja vrednost, 114. časovni prislov, 116. vas pri Ljubljani, 117. poulična zagrada, ovira, 118. gora na Grškem, 119. zabavišče.

Navpično: 2. italijanski veznik, 3. prašičja krma, 4. svetopisemska oseba, 6. nada, 7. konjska oprema brez komata, 8. planinska ptica, 10. rimsko število, 11. obrtnik, 12. glej 31. vodoravno, 13. omalovaževanje, zaničevanje, 14. glej 70. vodoravno, 15. osebni zaimek, 16. ženin oče, 17. borilnica, igrišče, 19. kositi, 21. velik staroveški bogataš, 23. vnema, gorečnost, 24. z veseljem, pripravljeni, 26. francoska kolonija v Aziji, 28. prav tak, 32. moško ime, 34. igralna karta, 36. pokrajina v Arbiji, 37. umetna pesem, 38. pristanišče v Siriji, 42. moško ime, 44. besedna začaranost, 45. duhovnik v mošejah, 47. židovsko žensko ime, 49. država v Aziji, 52. pristanišče v Arabiji, 54. predlog, 56. vseučiliško mesto v Angliji, 58. živahna, poskočna, 60. rimljanski uradnik, 61. gnil, strohnjen (srh.), 63. reka v Srbiji, 65. plin značilnega duha, ki je močno desinfekcijsko sredstvo, 67. grška črka, 68. število (množ.), 71. mestece na špansko-francoski meji, 73. racionirano živilo, 75. hlapljiva tekočina, 77. era, razdobje, 80. vendar, kljub temu, 82. podredni veznik, 84. menično poroštvo, 86. izročiti, 89. del telesa, 91. svetopisemska oseba, 93. igra na karte, 95. patrijarh, ded, 97. prostor v gledališču, 99. že tako, brez tega, 100. oskrba, gojitev, 101. vas pri Domžalah, 103. veznik, 105. morska riba, 109. podredni veznik, 111. v sidru, 113. dva enaka samoglasnika, 115. veznik.

*

REŠITEV KRIŽANKE ŠT. 40

Vodoravno: 1. psica, 5. sinonim, 11. koleno, 17. rovi, 18. Divača, 19. Abesinec, 20. tla, 21. sin, 22. čigar, 24. reve, 25. hlačke, 26. osat, 28. la, 29. p. n., 30. oda, 32. Ana, 33. lev, 34. tat, 36. dira, 38. pare, 40. avla, 42. os, 43. kaseta, 45. Erato, 47. Al, 48. kr, 49. Brje, 50. aga, 52. re, 53. Apis, 55. plin, 56. Af, 57. plen, 58. anatom, 60. Čret, 61. Ptuj, 63. kra, 64. cimet, 66. stiki, 68. na, 69. est, 70. Eva, 72. ino, 73. ev, 74. osmina, 77. ko, 78. re, 79. znamenit, 82. ki, 83. topol, 85. to, 87. Af, 88. cula, 90. bale, 91. pesa, 93. ujede, 95. eta, 97. rudar, 100. prasec, 101. za, 102. ekipa, 103. sila.

Navpično: 1. prt, 2. solidaren, 3. Iva, 4. ci, 5. Sinča vas, 6. IV., 7. načela, 8. oči, 9. nagovoriti, 10. Marat, 11. ker, 12. osel, 13. livade, 14. ene, 15. ne, 16. ocena, 18. Diana, 21. sla, 23. as, 27. takrat, 29. Pragersko, 30. operater, 31. ara, 35. tajfuni, 39. Italke, 30. etati, 41. il, 44. se, 46. opomini, 48. kletvice, 51. Anatol, 54. imena, 55. prsen, 59. Aca, 61. piskati, 62. jantar, 65. Tomaj, 67. ko, 71. veter, 75. mi, 75. Eolus, 80. Efez, 81. tu, 84. pedi, 86. osa, 89. lek, 91. pp, 92. as, 93. uc, 94. da, 96. ap, 98. Al, 99. Ra.

Für das Konsortium — Za konzorcij »Domovine«: Josip Reisner. Direktor i. R. — direktor v p., Igriška 3. — Schriftleiter — urednik: Davorin Ravljen, Journalist — novinar, Stari trg 7. — Für die Druckerei — Za tiskarno »Narodna tiskarna«: Fran Jeran, Direktor — ravnatelj, Alešovčeva 6. — Alle in Laibach — vsi v Ljubljani.